

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (289)
je številka
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
stejno naročnina. Prosi-
mo, ponovite jo takoj.

Stev. (No.) 288.

Chicago, Ill., 18. marca (March) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

50.000 delavk v Chicagi dobi \$5 na teden in manj.

**Senzacionalna odkritja senatne
komisije, ki preiskuje vzroke
prostitucije.**

Senatna komisija, katero je
poblastila zakonodajna zbornica
v Illinoisu, da poišče vzroke
prostitucije, je pred nekaj dnevi
odkrila senzacionalne stvari. Od-
kritja so presenetila vsakogar,
kdo ni — socialist. Preiskava,
katero vodi podgovernor Barrett
O'Hara v hotelu La Salle v Chi-
cagi, je do sedaj dognala sledeča
fakta:

1.) nad 50.000 deklet vposle-
nih chieaskih veleprodajalnih,
pisarnah, delavnicah in tovarnah
dobi \$5 ali manj tedenske plače;
2.) pretežna večina prostitutk,
kolikor jih je komisija zaslišala,
je izpovedala, da so v prvi vrsti
beraške plače krive njih propada;
3.) minimalna plača za mlada
dekleta v velikih prodajalnih je
\$3.50 na teden in maksimalna
\$27; povprečna plača znaša \$6.50
nekateri nadzorci pri trvdki
Sears, Roebuck Co., ki nadzoru-
jejo prodajalniške oddelke in teh
je le par, kakor je izpovedal
Julius Rosenfeld, glavni anager
omenjene firme.

4.) Dekle, katera se sama pre-
življa, to je da nima starejših
v domu, mora imeti najmanj osem
do deset dolarjev tedensko samo
za golo življenje. To so priznali
tudi delodajalci.

5.) Velike trvdke, kot Sears,
Roebuck Co., Marshall, Field and
Co. etc. delajo ogromni profit
leto za letom, a svoje delavke pa
plačujejo uprav šramotno. Par
delodajalcev je priznalo, da bi
lahko plačali minimum \$12 na
teden in vseeno bi še imeli lep
dobiček.

6.) Če delavka absolutno po-
trebuje osem dolarjev na teden
za življenje, a dobi pa le \$5, vpra-
šanje nastane, kje uzame pri-
manjkljaj tri dolarje?

To je le nekaj dejstev, ki jih
je odkrila preiskava. Julius
Rosenfeld glavni manager Sears,
Roebuck Co., je povedal pri zasli-
šanju, da njegova trvdka ima
4000 deklet, 200 deklet dobi \$5,
300 po \$5.50, 400 po \$6, 1000 po
\$7 in ostale po \$7.50 do 27 teden-
sko. Dalje je Rosenfeld povedal,
da Sears, Roebuck Co. je imela
preteklo leto sedem milijonov
dolarjev čistega profita. Ko so ga
vprašali, koliko po njegovi misli
potrebuje dekle na teden za živ-
ljenje, katera se sama preživlja,
odgovoril je: "Osem dolarjev in
25 centov." Ta znesek je razdelil
takole:

Obleka	\$1.00
hrana in soba	4.00
čevlji in spodnja obleka	1.00
perilo	.25
ulična kara	.60
opoldanska hrana (lunch)	.70
razno	.70
skupaj	\$8.25

Navzroči senatorji so kar strme-
li. Rosenfeld je v tem "računom"
očitno pokazal, da po njego-
vem mnenju ne sme delavka imeti
ničesar drugega kot golo življe-
nje — samo delati, borno jesti in
spati. Na zabavo, razvedrilo ne
sme misliti! Krasna je kapitali-
stična morala!

James Simpson, podpredsednik
trvdke Marshall, Field & Co., je
izpovedal, da trvdka ima vposle-
nih 1500 deklet in minimalna pla-
ča je \$6.50 tedensko. Na vpraša-
nje, koliko letnega profita naredi
trvdka, je trvdovratno molčal. Re-
kel pa je, da Marshall, Field and
Co. lahko dober "business" in da
bi lahko plačala minimum 9 do 12
dolarjev, toda — dejal je ostro
— ako država prisili minimalno
plačo, naj pomisli na posledice.
Poleg minimalne plače za ženske
treba bo tudi minium za moške,
valed česar se bodo brez druma
podražale življenjske potrebe.

Simpson je s tem zagrozil, da
kapitalisti ne bodo na škodi, če
bodo morali plačati več mezde,
pač bo pa trpelo ljudstvo; z dru-
gimi besedami: lastniki velepro-
dajalnih bodo zvišali cene blagu in
konsumenti bodo plačali dife-
renco.

Komisija je zaslišala še več
drugh kapitalistov, ki lastujejo
veleprodajalne kot Fair, Boston
Store, Siegel, Cooper & Co., Roth-
schild & Co. etc. in vsi so izpo-
vedali sheno. No končno so tudi
vsi izjavili, da po njihovem mne-
nju nizke plače nimajo ničesar
vpravit s prostitucijo.

Podgovernor O'Hara je glede
preiskave rekel sledeče: "Milio-
narji, ki vposlujejo mlada dekleta
v svojih ogromnih prodajalnih in
ki trdijo, da nizke plače nimajo
nobenega stika s prostitucijo, ne
vedo kaj govorijo. Ako ne bo ta
preiskava storila ničesar druge-
ga kot da strga filantropiško
krinko z njih obrazov in jih po-
kaže kot grabeže, ki kujejo milio-
ne profita iz beraško plačanih
deklet, storila bo dovolj."

Kako se spreminja čas! Pred
par leti bi človek prej pričakoval,
da se posuš Michigansko jezero
kot da bi slišal take besede iz ust
demokratskega politikarja, kateri
nima nobenega pojma v težnjah
delavskega razreda. To kar trdi
O'Hara, vemo socialisti v Ameriki
že nad dvajset let. In če ta pre-
iskava tudi ne prinese nobene de-
janske spremembe položaja — kar
je težko verjetno — koristila bo
v toliko, da zaobrne javno mne-
nje in ga zrevolucionira med tisto
zakrjukano maso ki še danes misli
s kapitalistično pametjo in po
nadpisih gnjile kapitalistične mo-
rale.

"MATT" JONES PRED SODIŠČEM.

Sodružica "matti" Jones, sivo-
lasa sedem-deset-letna boriteljica
za pravice delavcev, katera je
znana pod imenom "angel rudar-
jev in premogarjev" je te dni na
zatožni klopi pred vojnim sodi-
ščem v Paint Creek Junction, W.
Va. ž njo vred je 49 premogarjev,
ki so kakor ona obtoženi sokrivde
umora.

Znano je, da divja že nad leto
dni prava civilna vojna v Paint
Creek in Cabin Creek distriktoma
v West Virginiji, kjer sa ravno
toliko časa premogarji na štrajku.
Governor je v omenjenem kraju
že trikrat proglasil vojno stanje
in milicariji strahujejo uboge pre-
mogarje in njihove družine od kar
traja štrajk. Poleg milicarjev so
pa kompanije oborožile s puškami
skebe in posebno tolpó stražni-
kov. Na grčih okrog premogoko-
pov so milicariji nastavili strojne
puške in v nepestanih bojih je
padlo do danes okrog petdeset
oseb. Med mrtvimi je več kompa-
nijskih stražnikov, a pretežna ve-
čina premogarjev, ki so jih po-
bili milicariji. Matti Jones se je
mudila med štrajkarji blizo tri
mesece; ves čas je navduševala
delavce k vstrajnosti in pogumu.
Končno so jo zaprli z 49 premo-
garji ured — kakor smo že po-
ročali — češ da je hujskala in
indirektno provzročila številne
poboji.

Zagovornik obtoženih premo-
garjev in matere Jones F. M.
Matheny je stavil v zagovor sle-
deče vprašanje. "Ali je vojna
umor? Ako človek ubije človeka
iz osebnega zadoščanja, je to
umor. Toda ako človek ubije člo-
veka v vojni, jedi to tudi umor
v očeh justice? Governor je proglasi-
l štrajkarskem okolišču vojno
stanje, torej vojno; v tem stanju
so štrajkarji streljali, ne kot na-
padalet, temveč v obrambi, ker
bila je vojna."

Gospodar premogokopov ne de-
la nič, vseeno pa sedi celo zimo
na gorkem. Prav nič ga ne skrbi,
ako otroci premogarjev prezeba-
jo. — Ali bomo vedno delali za
druge?

GOMPERSU JE WILSON TUDI ALL RIGHT.

Sam Gompers, predsednik Ame-
rican Federation of Labor, kateri
vse svoje življenje blodi po krivih
potih, je te dni "uradno" izjavil,
da novi predsednik Wilson in nje-
gova demokratska strana sta
"all right". Po njegovem mnenju
se obetajo ameriškem delavstvu
zlati časi pod Wilsonom. Gompers
je, kakor stara devica — vedno
zaljubljen zdaj v enega in zdaj v
dr drugega reprezentanta kapitali-
stične plade, ni čuda, da se je za-
ljubil tudi v Wilsona in njegovo
demokracijo. Kakor kaže situaci-
ja, bo tam kmalu dobil zaslužen
pokoj in potem lahko zaprosi
svoje ljubljence Wilsona za
"job", če ne drugega, saj to, da
mu bo čevlje "pucal". Za drugi
posel Gompers itak ni.

DROBNE DELAVSKE VESTI.

— deseti tisoč delavcev vpo-
slenih pri Cambria Steel Co. v
Johnstown, Pa., je dobilo poveča-
nje plače. Minimalna plača za na-
vadne delavce (laborers) je sedaj
17 centov na uro. Vprašanje je, če
bodo delavci zadovoljni s tem
skromnim zvišanjem.

— Premogarska organizacija v
Pennsylvaniji (5. listrikt) je pred
kratkim na svoji konvenciji skle-
nila organizirati nemirijske premo-
garje v pittsburskem okolišu. Pri-
čela bo v Irvinu in Connellsville,
kjer je še okrog 50 tisoč neorgani-
ziranih premogarjev.

— Delavci, ne v Colorado! Tam
ni dela. Vodstva tamošnjih unij
svarijo delavce, da naj ne hodijo
tam kaj za delom, ker se mesta
skoro povsod prenapolnjena z
delavci.

— Vedstvo U. M. W. of A. na-
merava proglasiti generalni štrajk
premogarjev v West Virginiji 1.
aprila. Štrajk bo prizadel 75.000
delavcev, ako se uresniči.

— Štrajk predilec svile v Pa-
tersonu, N. J., narašča. Okrog
10.000 delavcev je že v stavki.
Družbe nečajo še nič slišati o
spravi. Gre za večjo plačo in osem-
urni delavnik.

— Council delavskih unij v
Kansas City, Kans., je sklenil
ustanoviti kooperativno prodajal-
no (konsum) za delavce. V ta na-
men bo prispeval vsak unijec \$1,
kar bo zneslo \$12.000 za pričetek.

INDUSTRIAL WORKERS OF THE WORLD IN A. F. OF L. DELUJETA SKUPNO V HAZLETON, PA. LEPI USPEHI.

Hazleton, Pa. — Tukajšnje me-
sto je zadnje dva tedna torišče
dveh štrajkov. Delavci v tukaj-
šnjih tvornicah svilnatih izdelkov
so na štrajku ter organizirani pod
pokroviteljstvom I. W. W. Na
štrajku pa je tudi okoli 500 kro-
jaških delavcev, katere so organi-
zirali organizatorji od A. F. of L.
Znana socialistična unija "United
Mine Workers", pa dela skupno
z zgoraj omenjenima unijama, da
se porazi bosse in prijatelje skeb-
skega dela.

Približno 1200 štrajkarjev svil-
natih izdelkov je šlo na pomoč
krojaškim delavcem za "pikete",
da izvajajo vse krojaške delavce
na splošen štrajk, kateri so sedaj
uposleni na daleč okrog znani
skebski trvdki Gerhardt's Co.

U. M. W. of A. skupno z A. F.
of L. so založile fond, da se sle-
hernemu štrajkarju od I. W. W.,
kateri pride v kakšne neprijetno-
sti, takoj vsestransko pomaga.
Nad \$1500 je poslalo 67 lokalov
premogarske unije.

Policaji in drugi pošteni mestni
možje so mnenja, da bi bilo naj-
bolj pametno, ako se štrajk upori-
nih delavcev zatre. Louis Gergotz,
premogarski delavec je bil vržen
v ječo, skupno z A. Daniels, orga-
nizatorjem I. W. W., ker je sled-
njemu pomagal organizirati delav-
ce v svileni industriji.

DEKLETA SUŽNJE GUMIJE- VEGA TRUSTA.

Akronski magnetje plačevali po
38c za deset urno delo.

Dekleta in žene, katere so za-
poslene po trgovinah in drugih
službah v večjih mestih, nikakor
niso osamljene kar se tiče beraš-
kih plač. Da so gumijevi baroni
zvesti bratei družih kapitalistov,
to smo že davno vedeli. Da se pa
nismo nič zmotili, nam potrjuje
izpoved dveh deklet pred preisko-
valno komisijo.

Nettie in Jennie, dve sestri, pr-
va stara 19 druga pa 18 let, sta
obe potrdile, da ste delale za Go-
odrich-Diamond rubber plant.
Najvišjo plačo sta dobivali od \$4
do \$4.50 na teden, seveda sta si
morale s tem denarjem preskrbeti
obleko, poleg tega pa še skrbeti
za stariše in mladoletne sestrice.
Nekaj časa — rekla je Nettie —
sem zaslužila samo 38c na dan za
deseturno delo. Stati sem morala
neprenehoma na enem mestu, ta-
ko da so mi noge tako otrpnile,
da sedaj sploh ne morem več krep-
ko hoditi na delo.

To je stara in vedno nova pe-
sem. Kar je ta deklica povedala,
ni veljavno samo za Akron, O.
temveč za vse industrijne sužnje
celega sveta. 38c na dan, s tem
denarjem se živeti, kupovati oble-
ko, povrh pa še skrbeti za stariše
in nedoraste sestrice. To je v res-
nici krasna slika in ogledalo da-
našnje zverinske družbe, v kateri
imajo konji, psi in mačke, ako so
pod kapitalistično streho udobno
življenje. Človek krona stvarstva,
pa počasi umira od lakote. Kdor
glasuje za kapitaliste, je prve vr-
ste zverinec.

35.000 ŠTRAJKARJEV V IMPO- ZANTNEM SPREVDU KO- RAKALO V SOCIALI- STIČNO MESTO HALEDON.

Štrajkarji v svileni obrti v Pa-
tersonu, N. J., so pokazali svojo
moč in solidarnost s tem, da so za
en dan ušli iz mesta; v katerem se
bije težki boj z kapitalisti, ter v
krasnem sprevidu, kakeršnih je
še malo videla država New Jer-
sey demonstrativno odkorakali z
mesta. Z neštevilnimi rdečimi za-
stavami in znaki so odkorakali v
bližnje mesto Haledon, katero ima
socialističnega župana.

William Brueckmann, soc. žu-
pan mesta, je štrajkarje pod vo-
dstvom W. D. Haywooda, nad vse
prijazno sprejel. Policiji, katera
povsod tam, kjer sede na župan-
skih stolicah pristaši starih strank,
provocira in ščuva za izgrede, je
zaukazal, da se ne sme popolnoma
nič utikati in mešati med štraj-
karje, rekoč, da štrajkarji ne po-
trebujejo nobenega varstva od
strani policijskih angelčkov.

Cela ogromna armada štrajkar-
jev se je ustavila na malo vzviše-
nem prostoru "Borough of Haledon",
kjer so nastopili govorniki:
John Luthringer, socialist iz Pas-
saic County, Patrick Ruinlan, so-
cialist iz Jersey City, Eligo Stro-
bino iz Paterson ter W. D. Hay-
wood, glavni organizator "Indus-
trial Workers of the World".
Zborovanje bilo je najlepše in naj
entuzialno, kar so jih še do sedaj
imeli socialisti in delavci v državi
New Jersey.

Prepričajte se, rekel je Luthrin-
ger, kakšen je razloček med socia-
listično in meščansko upravo. Žu-
pan McBride v Patersonu je demo-
krat, Prosekutor Michael Dunn je
demokrat. Chief policaj Binson je
pa republikanec. V Patersonu,
kjer je mestna uprava v rokah ka-
pitalistov in njegovih kreatorskih
hlapcev, nam najeti beriči, koza-
ki in policaji razbijajo shode, or-
ganizatorje in nedolžne delavce,
kateri hočejo živeti, pa morečejo v
ječo. — Poglejte na Haledon, kjer
imajo za župana našega sodruga.
Tukaj imamo popolnoma zajam-
čeno svobodo zborovanj in govo-
ra, da lahke odprto povemo našim

gospodarjem krivice, katere se
nam gode.

Nepopisno pa je bilo navdušen-
je med štrajkarji, ko je stopil na
govorniško tribuno kot zadnji go-
vornik stari iskrušeni delavski vo-
ditelj W. D. Haywood. Ali hočete,
je rekel, da vsaki delavni mož in
žena ne dela več kot osem ur na
dan in boljše plačo? "Yes, mi ho-
čemo", je zaorilo iz 35.000 delav-
skih grl. Sedaj je čas, je nadalje-
val govornik, da delavstvo v Pa-
tersonu se enkrat odpove slepo po-
korščino svojim gospodarjem.
Ampak vi delavci ste samo en od-
delek tega boja. Mi se ne bomo
zadovoljili, kadar bo štrajk v Pa-
tersonu končan, naš cilj je, osvobo-
diti delavstvo celega sveta. Mi ni-
smo uprizarili tega demonstrativ-
nega obhoda zaradi lepšega, tem-
več zato, da pokažemo našo moč
in potem če je že to Binsonu in
njegovim policajem všeč ali pa ne.
Čez nekaj dni, ki mi ne bomo več
potrebovali demonstracije tukaj,
hočemo mi marširati v Lodi, kjer
več tisoč delavcev hoče takoj iti
na štrajk, ako mi našo moč in so-
lidarnost pokažemo. V Pennsylvani-
a čaka 17.000 delavcev, da ob
prvi ugodni priliki napovedo boj
kapitalistom. Nobeden človek ni-
ma prav da dela, kadar njegovi
bratje potrebujejo pomoči. Mi
smo se prišli učiti, da prepevamo
v različnih jezikih "Internatio-
nal" in "Marseillaise". Mi bomo
nosili rdeče zastave po mestnih
ulicah dokler ne pade tiranija in
suženjstvo.

Živelo zavedno delavstvo!

50.000 ŽEN IN DEKLET V NEW YORKU NAPOVEDALI SVO- JIM DELODAJALCEM GE- NERALNI ŠTRAJK.

Štrajk hitro dobljen vsled delav-
ske solidarnosti.

Okoli 7000, med katerimi je bi-
lo največ mladoletnih deklet, je
včeraj — 11. marca — pristopilo
k generalnemu štrajku, katerega
je proglasila njihova unija en dan
poprej. Večina mladih in energij-
nih štrajkarjev niso hoteli niti to-
liko počakati, da bi bil prišel v
tvornice unijski štrajkarski od-
bor ter proglasil oficijelni štrajk.
Demonstrativno so odkorakali iz
svojih krojaških delavnic naravnost
pred glavni stan unije ter se
vsi do zadnjega pridružili ostalim
štrajkarjem in vpisali v unijo.

Danes, ko to pišem, je 20.000
krojaških delavk na štrajku, in
štrajk je že toliko kot dobljen.
"Bossi" so pripravljene ustreči
zahtevam, katere stavijo delavke.
Vodstvo štrajka ima v rokah Pav-
lina Newmann in Rose Winslow,
dve organizatorici od "Internatio-
nal Ladies Garment Workers",
kateri imajo mnogo dela z upiso-
vanjem v unijo. Bossi niso niti od-
daleč mislili, da bode vladala med
štrajkarji, med katerimi so same
ženske, tako lepa sloga. Organiza-
torji in štrajkarji pa so popolno-
ma zadovoljni, ker tako hitro re-
šenega in vspešnega štrajka še ni
bilo v zgodovini krojaške obrti.

Socializem poizkušan!

KJE?

KDO GA POIZKUŠA?

Nihče drugi kot
Stric Sam
pri gradnji Panam-
skega prekopa!

Ako hočete zvedeti več, kako se po-
izkuša socializem v Panama Zone,
čitajte serijo člankov pod naslovom
"Socialistični eksperiment pri
gradnji Panamskega prekopa"
ki prične lahajati prihodnji teden v
"Proletarcu".

Sedem milijonov profita in \$5 na teden.

Chisaški trgovski magnat in
milonar Julius Rosenfeld je pred
nekaj dnevi izpovedal pod pri-
sega, da njegov profit lanskega
leta znaša sedem milijonov dolar-
jev; izpovedal je tudi, da ima vpo-
slenih 200 mladih deklet, katerim
plačuje po pet dolarjev na teden.

Ravnata magnat je tudi pove-
dal, da po njegovem mnenju po-
trebuje delavka najmanj osem
dolarjev tedensko za golo življe-
nje. Ko so njega vprašali, če bi on
mogel živeti z osmimi dolarji, od-
govoril je: "Nisem se poskušil."

Chicaški magnat je s tem jasno
povedal — kakor še nikdar noben
poprej — da delo in kapital ne
moreta nikdar sedeti pri eni mizi.
Vsem tistim hinaveem in licemerc-
cem, ki se pri vsaki priliki navsvo-
mo trudijo dokazati, da razredni
boj je prazna fraza in da kapita-
list in delavec imata skupne intere-
se, vsem tistim je milionar
Rosenfeld s svojo izjavo zaval-
takšno kapitalno klofuto, da je
večje ni mogel.

Magnat Rosenfeld kot oseba
je postranska stvar. Osebe ne pri-
dejo tukaj čisto nič v poštev. Tu-
kaj je sistem; opraviti imamo le
s sistemom. Sistem je odgovoren,
da je človeška družba razdeljena
v dva razreda. Na eni strani so
Rosenfeldi, na drugi pa delavci in
delavke. Na eni strani je sedem
milijonov profita, na drugi pa pet-
dolarska mezda. In tako ni samo
v Chicagi, tako je povsod. Tako
je v New Yorku, San Franciscu,
po vsi Ameriki in po celom svetu
koder se je razvil moderni kapi-
talizem in kjer eksistira mezdnó
delo. Povsod so Rosenfeldi in po-
vsod so delavci in delavke z bolj
ali manj beraškimi plačami.

Na eni strani je profit, na drugi
pa mezda. Vmes je prepad, glo-
bok in širok, tako globok in širok
prepada, da ga nepremesti nobena
licemerska reforma. Kapitalist pri-
znaje, da njegova delavka potre-
buje najmanj osem dolarjev na
teden za pošteno dasi skrajno
borno življenje — toda on ji da
samo pet. On morda ve, da delav-
ka, ki je navezvana le na svojo
službo, ne more živeti s petimi
dolarji in da je prisiljena v 75
slučajih izmed 100 pokriti pri-
manjkljaj s prodajo svojega tele-
sa na ulici — alito njega ne bri-
ga. Kaj je mar kapitalistu, kako
žive delavke! On jim plača le to-
liko kolikor mu dovoli njegov sve-
ti profit. Nič več. Za drugo naj
skrbe delavke same! — In z de-
lavci ni nič boljše. Moški, kateri
dobi 10 — 12 dol. tedensko se še
nekako preživijo, toda na družino
ne sme misliti. Ostati mora samec.
In tako se zgodi — in godi se vsak
dan — da gre tudi delavce na ce-
sto kamor je že šla revna delavka,
ki je postavila na trg svojo zadnjo
lastnino — žensko čast. Tako se
ugaja komercialna prostitucija, ki
ravno te dni uzbuja toliko prahu.

"Kapitalist mora več plačati
delavcem in delavkam, pa bo vse
dobro" — upijejo licemerci. Kaj-
pak, saj bo plačal! Kje je pa po-
tem njegov profit? Ali more biti
volk sit in koza cela? Ni mogoče.
Kapitalista lahko delavci prisilijo,
da plača nekaj več. Ali kolikor
jim bo dal, toliko jim bo vzel na-
zaj. Kako? Podražal bo živila, zvi-
šal cene blagu in delavci bodo
plačali pobiljšek nazaj, da niti
sami ne bodo znali kedaj. Sveti
profit mora biti nedotaknjen, ker
tako zahteva kapitalistični sistem.

Profit! Sedem milijonov na leto!
Dokler bo obstal profit, dokler
bo obstal profitni sistem, tako
dolgo bo trajalo izkoriščanje, pet-
dolarska mezda za dekleta, pro-
stitucija itd.

Profit! Uničite profit! Odpra-
vite profitni sistem! Poderite ka-
pitalizem — in vsa ta zla bodo iz-
ginila.

Iz naselbin.

KAPITALISTIČNE SUROVINE.

Delavci smo pod današnjim ustrojem družbe, brezpravne parije. Ako nam naši gospodarji milostno dovolijo delati za beraško ceno, smemo živeti. Pravica je lepa in krasna beseda, za katero se že navduševali staro-grški modrijani. V resnici pa delavci pravice nimamo in jo tudi ne bomo imeli, dokler bodo plavalni na površju gospodje kapitalisti.

Mi, delavci, kateri z delom svojih rok redimo in preživljamo vesoljni svet, nimamo v današnji družbi ničesar ukazovati. Kapitalisti hočejo, da bi delali in ponižno melali. Mi produciramo več blaga, kakor vsaka druga dežela na svetu. Zaradi tega se tudi delavci v Ameriki, zaradi skrajno napornega dela, prej izčrpa in izmučijo svoje delavne sile. V letih, v katerih bi delavci v dobrih življenjskih razmerah lahko stali na višji moči in zdravja, navadno vidimo izčrpane, življenja site pohabljenice, za katere so odgovorni kapitalistični izkoriščevalci.

Da je to resnica, sem se imel priliko prepričati tukaj v Detroitu. Mladi ljudje se skrivljenejo života in upadlih obrazov med opoldanskim odmorom, v blatnih ulicah izogibljejo prevzetnim tvorničkim bosom, kateri se bahavo v avtomobilih vozijo k obedu. Delavci, kateri smo vse te avtomobile naredili, se pahnemo za prosti prigrizek v kakšni umazani krčmi. Zopet zaživlja parna piščal, in mi še vsi nekoliko lačni, jo urnih nog ubremo proti vratom tvornice. Tvorničski delovodja je strog in gorje mu, kdor se malo zakasni. Jože je šel prvi, tresoč se, po stopnicah. Paznik ga je videl in srpo pogledal, češ, da je on zakasnil. Jože je bil, kadar se je vzvračal velik, paznik pa majhne postave, ter nepriključnega vedenja. Osorno zakričal: kje si, ti prokleto krotka. Kolesovje se zavrti in delavci se zopet potijo, da napolnijo svojim gospodarjem do vrha žepce. Prevzetni gospodar pride hropč po delavcih. Naenkrat stopi pred njega mladi Jack McFord. Kaj je mladi mož? Veste, jaz bi vas rad prosil, ako bi mi hoteli storiti majhno uslugo. Zasluženega imam za dva tedna. Ali bi hoteli biti toliko dobri, da bi dobili danes plačo, namesto v soboto. Nujno potrebujem denar. Žena je bolna in dva mlada otročka nimata kaj jesti. Gospodar mu osorno odgovori, da to njega nič ne briga, ako hoče kaj govoriti, vprašaj paznika. Si li razumel. Da, hvala.

Jack je delal dalje z urnimi rokama, bledim in plašnim obrazom. Gledal je boječe, od kod da bo prišel paznik, da mu poye, kaj mu vzmernja dušo. Ura je štiri. Najboljše je, ako poiščem delovodja. Jack se odpravi urnih korakov iskati delovodja, ter ga konečno najde. Prosim mister Carnie, jaz bi vas prosil, ako bi mi mogel dobiti nekaj denarja, sem v nujni zadregi. Denarja, jaz ga nimam. Pojdi takoj k tvojemu delu in glej, dal bodeš kaj naredil. Zapomni si Jack, da ti ne smeš iti nikdar od stroja brez mojega dovoljenja. Nikdar več me ne nadleguj s takimi sitnostmi, to naj bode v prvi in zadnji. Si me li razumel.

Potrt je odšel Jack na svoje mesto, prekrižal roke ter se spomnil vsega gorja katerega mu dele kapitalistični beriči. Kako hudo je gledati male, kadar prosijo kruha. Žalostno je gledati bolno ženo, ampak on jim ne more pomagati. Delavci so ga tolažili, rekoč, da bode tudi on doživel še boljše čase.

Parna piščal je zapiskala in delavci smo hitro vzeli vsak svoj jopič ter hiteli proti domu. Po stopnicah smo se prerivali, želeč eden drugemu lahko noč.

To je vsakdanja tragedija v življenju proletarca. Dokler bomo delavci brezbržni, ter glasovali za kandidate starih korumpiranih strank, toliko časa tudi vse tarnanje nič ne pomaga. Ako smo torej za lepše dneve, resnično in pravico, pojdemo v socialistično stranko. To je edina pot, katere pelje v svobodo.

F. C. Oglar.

Mogotei ne bodo nikdar hodili v vojno, dokler se bodo delavci klali za njihove koristi.

VEDNO V ZAGATI.

Danes, ko to pišem se vrši v Washingtonu, D. C. inauguracija novoizvoljenega predsednika Združenih držav, Woodrow Wilsona. Novi vladar, najboljši in najuplívnejši mož demokratične stranke, kot priča volilni glasovi, je zasedel predsedniški stolec. Mase ljudstva širnih Z. D. upirajo pogled v stalno mesto naše republike — Washington. Ljudstvo je zaupalo Wilsonu najvišji ščit naše mogočne unije, zato pa tudi z opravičenjem upa, da bode novi predsednik mož, ki bode posvetil vse svoje zmoglosti za procvit države in enakopravnost vseh slojev. Tudi mi delavci upamo in želimo, da nova vlada kaj več stori za nas, kot so dosedanje. Demokratje imajo sedaj dovolj prilike, da uresničijo svoje obljube, a ktere so še dosti laskave, ki pa bodo najbrže vse ostale le na papirju. Upajmo torej v boljše čase, če pa istih ne bode, potem pa seveda ne preostaja nam drugega kot klaverno pogledati naokoli in reči: Upanje nam je splavalo po vodi, le jadrajmo za njim! In tesneje se bomo odločili naše prave delavske stranke, ki je edina na strani delavskih principov ter ima namen uvesti splošno evolucijo delavskih mas, in to je socialistična stranka. Dolgo-uhil orel pa naj le pomosno koraka s celim svojim dostojanstvom v slavnostni paradi, to nas nič ne vznemirja, le večiem, bi rekli, da morda še celo "paše" zraven. Naj bo že kakor hoče, gotovo pa je, da stvar sama na sebi ostane ista, pa naj že ima glavno ulogo osel, slon ali pa "Bull-moose!" Vse skupaj se bistveno ne razlikuje posebno. Radi tega nas delavci ne zanimajo posebno vpeljavanje novega predsednika Združenih držav.

Zbornica naše države je tudi dokončala svoje delo, oziroma prenehala z delom. Radi medsebojnih prepričev se nikakor niso mogli zjediniti v skupno delavno moč. Governer je vetiral veliko predlogov, med temi tudi precej koristnih. Sploh imajo ljudje čudna prepričanja. "Jaz hočem ustreči ljudstvu, od katerega sem bil izvoljen," se odreže marsikdo, končno pa ni ljudstvo, niti sam zadovoljen s svojim delom.

Novic v našem mestu ni kaj prida za poročati. Dve jami so lastniki zaprli za nedoločen čas, druge pa tudi počasneje delajo kot do sedaj. Kot pravijo pol uradne in pol tajne poročila, bomo imeli gotovo nekaj "ohetov" tukaj po Veliki noči. Čast vsem pogumnim fantom in dekletom, ki si upajo vtakniti svoje vratove v sladki zakonski jarem. Ostali fantje vam želimo vso srečo zakonske zveze, kakor tudi običajna letna darila, katere le izjemno izostanejo. Naš "Kadilni in podporni klub Slov. fantov", ima do sedaj še samo fante v svoji sredi, težko pa, da bi več ostali zvesti "lejdič" stanu čez nastopno leto. No, če se kaj takega naredi, bode šel na oheet celi klub pod vodstvom predsednika, ki se v enakih slučajih imenuje le "Suša" vseh polnih kozarcev, steklenic in sodov. Za vsebino tekočine se ne gleda, naj bo že pivo iz Milwaukee, ali vino izprešano iz najboljšega kalifornijskega grozdja, ali pa žganje, ki je čez "vse", importirano naravnost "from Laibach." Kranjsko. Predsednik kadilnega kluba g. "Suša" pl., ki vse prediha, tudi ni zadnji pri kurjih stegencih in klobasah, pa naj bodejo že tega ali onega izdelka. Ko pa se enkrat tako telesno pokrepča, pa gre na plesišče, kjer se začne za njega pravcata smola. Pohlevno pristopi k evetkam majnikovim boginje Venere, ter ponižno vpraša: "Ali si izvodi ktera izmed vas, nežne golobice, pomladanskega večera plesati z g. "Sušo" pl. vse prediha." Samo poreden smeh nagajivih in ponosnih evetk dobi zaljubljeni Suša v odgovor. Ko jih potem še nekaj vpraša posamezno, če greste na valček vi, ali pa vi, pa pravijo: jaz imam/že tega, jaz pa tega. Končno pa sprevidi, da je pri rujnem vmeu in pivu še skoro najbolj prikladno za njega, zato se odloči, da gre nazaj med flaše in sode navolnjene z blahtno kapljico. Mislim, da iz navedene-

ga niti slutiti ne bode, da sem jaz dotični predsednik?

Kot sem celi pust s strahom pričakoval pepelnice, tako sem se tudi bal strašnega zmaja — ploha, katerega sem moral vleči zato, ker sem se ženil prejnjše leto in pri vsem tem zafračal po dile. Veste, to ni nič novega in čudnega, če pomislimo, da je fantov desetkrat toliko v našem mestu, kot pa deklet. Pretežna večina mladeničev mora prekladati križe samskega stanu, ker je premalo deklet. Sicer jih ni tako malo, ali ponosno so pa, ponošne in trdo-srčne, prav kot je bila Primicova Julija napram svojem oboževalcu in poetu. Zato se ne čudite, ker sem se seznanil in sprijaznil s plohom tako, da ga vsako leto vlečem z največjo udanostjo od deklet zapuščenege fanta, kateri je že zgubil vsako upanje, da bi sploh kdaj užival sladkosti zakonskega jarma. A kljub temu pa imam še upanje goljufivo, da bode morda pomladanski dihi, ki veje okrog najrazličnejših rož, omečli s toplo sapico železne okove okrog nežnih sre naših živčevih cvetk. Če se mi pa zopet vsili stara moja nevesta — smola, ter njen zvesti pomagač — ploh, pa izjavim na tem mestu, da sploh ne bomo nikdar več kandidiral v urad "slabije zakonske polovice."

Fr. S. Tavčar.

(Op. ured. Nam se jako smilite, ker se neprenehoma ženite. Pridite v Chicago in mi vam bomo preskrbeli kakšno "spomladansko piščo" ali pa "devico v srpanu". Ako bi bil "urednik" Proletarca tako zaljubljen kakor ste vi, potem bi bil danes gotovo že — "stari oče".)

ODGOVOR NA DOPIS PAJK-ROVANŠEK CO. V ŠTEV. 50 GL. N.

Iz urada predsednika S. D. P. Z., se je vilo nekaj nizkotnih psov in laži, katere naj bi služile članom in članicam mesto zahtevanega računa, oz. pojasnila o delovanju.

Na razne psovke in laži, katere ne spadajo prav nič v uradovanje, sploh ne bomo odgovarjali; kajti, kak nemški gospod da sem itd., vedo tisoči sobratov in rojakov, kateri me osebno poznajo.

Odgovarjam pa na Rovansček-Pajkova uprašanja in izjave, ki se tičejo Zveze; toraj: pri seji glavnih odbor in uvidel potrebo izvanredne konvencije; zakaj pa ne poveš, zakaj je potrebna? Pri točki primanjkljaj, se je vnela precej ostra debata (takrat sem bil še navzoč); ko sem odšel, je prvi nadzorni zahteval, da mora biti konvencija, kajti drugače rajši takoj odstopi, ker on ne umakne od svojih računov niti centa. Ko si bil prisiljen dati zavezo na glasovanje, so glasovali "ZA" štirje odborniki, t. j. trije nadzorniki in podpredsednik. Iz tega je razvidno, da Vi ostalnice uvideli potrebo izvanredne konvencije, pač pa ste bili prisiljeni. Kedo je toraj lažnjivec??!

Odgovor na drugo vprašanje. Dne 14. febr. si bil Ti, Rovansček, v uradu zveze, ter si mi res rekel naslednje: "Ti nisi glasovnice prav spisal, ker bi se morali ravnati po zapisniku, ki je bil priobčen v "Glas Naroda". Jaz sem odgovoril, da zapisnik ni popolen, ker je večina izpuščena, a jaz sem se ravnal po izidu seje, ne pa po zapisniku, ki je bil skovan po Vašem narekovanju. Ko sem Ti to povedal, si takoj uvidel, da imam prav, ter si rekel sledeče: "Vidiš, Ti bi moral takoj takrat reči, da zapisnik ni popolen." V uradu je bil navzoč še en član zveze, kateri lahko potrdi, da je gori navedeno resnično.

Odgovor na tretje predbačevanje. Porotnik Svoboda ni nikdar prišel v glavni urad da bi preiskal omenjene zadeve, o katerih je baje dobil pritožbe; pač pa je prišel v urad trikrat po ček za svojo soprogo. Pokazal sem mu knjigo, ter povedal, da je ček oddan blagajniku, pa zopet je prišel čez nekaj dni, ter rekel, da čeka Pajk ni do bil in tako je prišel še v tretje. Toraj kje je bil omenjeni ček? Ali bi Mr. Svoboda hotel povedati, kje je potem dobil omenjeni ček? Zakaj ni porotnik prišel v glavni urad, ko je dobil pritožbe, da člani hočejo čeke, ter bi pogledal v knjigi, kdaj so bili isti pakazani. Potem pa bi se podal v urad blagajnika, ter bi pronašel, kedo za družje čeke. Ako bi slučajno bla-

gajnik ne dovolil vpogleda, naj bi zadevo izročil nadzornemu odboru, ki ima po pravilih pravico in dolžnost pregledavati in nadzorovati uradovanje. Zakaj pa je nek član društva štev. 3 našel svoj ček čez en mesec pri blagajniku? Povej vendar, kdaj je bil porotnik v uradu, da bi raziskoval kako stvar, ter da bi jaz komu rekel o sebi?!! Z lažmi ne bode več šlo Mister; to je trajalo le nekaj časa, sedaj pa hočemo imeti člani S. D. P. Z. samo dokazano resnico.

Odgovor na četrto predbačevanje. Res je, da sem pri naročevanju tiskovin naredil pomoto, ker so bile moje lastne in zvezine tiskovine na enem računu in sicer na moje ime. Isti račun je bil deloma plačan z zvezinim denarjem, a ob novem letu 1913 se je pa pronašlo zopet, da sem jaz še pred časom, predno je bil zgoraj omenjeni račun p'lačan, plačeval račune, na katerih so bile tudi zvezine potrebšnine, ter je na ta način jasnog, da sem delal pomoto v svojo škodo. Zakaj pa tega nisi omenil v svojem dopisu in zakaj niste istega dali v zapisnik, kajti to se je pri seji obravnavalo?!! Dal si v prevdarek, a zamolčal si vsa dejstva, mesto istih pa si navel ostudne laži in psovke. Res si dejal, da se preveč izdaja za tiskovine, zakaj pa ne navedeš kakih števil?!! Da Ti pa pomorem iz zadrege, ter dokažem še nadalje, kak pravicoljub si, navedem naslednje: dne prvega januarja 1909 je štela zveza 6 mali društev; do 31. dec. istega leta je narasla na 25 društev, ter je izdalo za tiskovine \$436.40; od 1. jan. 1910 do 1. okt. 1911 je zopet narasla zveza na 48 društev, a izdalo se je v istem času za tiskovine \$614.05. Od 1. okt. 1911, ko sem jaz nastopil službo glavnega tajnika, pa do danes je narasla zveza na 74 društev, ter se je ves ta čas izdalo za tiskovine skupno \$664.35, v tej svoti je všteto tudi 4000 pravil, za katere se je plačalo \$270.00, na dalje vse knjige: (to je matica, računske knjige, pet vrst različnih kart itd.) Vse je urejeno, po tako imenovanem "loose leaf" in "Card system". Da pa ne bode kedo mislil, da so v tem času zadoštovale še listine od poprej, omenim še, da se je vseh listin vporabljal poprej nekoliko 20 vrst, danes pa se jih vporablja čez 30 različnih vrst, ter sta samo dve vrsti od prej, vse druge so nove. Vse prejšnje knjige in listine niso odgovarjale zvezinim potrebam, ter je sploh celo uradovanje bilo pomanjkljivo in tako zmešano, da se je izplačala bolniška podpora človeku, ki nikdar in nikjer ni bil vpisan, kot član zveze. Oba predsednik in blagajnik vpijeta v svet, kako bi bilo, ako bi imel blagajno kedo drugi, toda s številkami do sedaj še nista dokazala, da je sedaj v dobrih rokah. Da pa smo še bolj na jasnem, naj služi še naslednje pojasnilo.

Tajnik zveze ima tudi ročno blagajno, da plačuje poštino itd. Prejšnji tajnik, sedanji blagajnik "veterodni Mr. Pike, ali po naše gospod Pajk je porabil od 1. jan. do 31. dec. 1909 \$80.00 ročne blagajne. Društvo je bilo začetkom leta 6, a koncem leta 25. Od 1. jan. do 31. dec. 1910 je porabil zopet \$80.00; od 1. jan. do 30. sept. 1911, toraj v devetih mesecih, je zveza narasla na 49 društev, a tajnik je porabil ročne blagajne \$98.65! Dne 31. okt. 1911 sem nastopil tajništvo jaz, ter sem do danes, toraj v sedemnajstih mesecih, koje zveza narasla na 74 društev, porabil ročne blagajne \$90.44; člani toraj razsodite, kedo bolj varčuje z blagajno, ali oni, ki porabi pri 48 društvih v devetih mesecih \$98.65, ali oni, ki porabi pri 74 društvih v sedemnajstih mesecih \$90.44. Razsodite sedaj, KEDO ŽRE BLAGAJNO S. D. P. Z.!! Grozita mi z ljudsko sodbo; z mirno vestjo in odkrito rečeno z veseljem jo pričakujem, kajti prepričan sem, da bode ta sodba padla na vaju. Ali se še spominjate Rovansček-Pajk Co. zadnje konvencije? Delegate je minula potrebnost, kajti stidilo se jim je Vaše sleparsko zavijanje in zapustili so razburjeni dvorano, kjer sta ostala le vidva sama. Takrat ste z zvijačo še ostali na površju, ker ste osebe, katere so si pridržile Vam v obraz povedati Vaše lopovščine še pravočasno izobčili iz zveze.

A sedaj ste razkrinkani, in Vam je moja oseba na poti, da ne morete več paševati. Na zadnji konvenciji sem spoznal celo korupci-

jo v glavnem odboru zveze, v sled česar sem sprejel tajništvo, sicer v svojo gmotno škodo, toda javno trdim, da samo z hamenom, da za- branim izkoriščanje, ter se tako obvaruje zveza propada. V času mojega tajništva sem se prepričal, da bi prišle finančne razmere tako daleč, ako bi se poslovalo po načinu Rovansček-Pajk Co. da ne bi zadostovalo, ako bi člani plačevali mesečno tudi \$1.00 naklade. Da Rovansček vedno poželjivo obrača svoje oči na zvezino blagajno, je dokaz njegova izjava: "Jaz bodem vedno agitiral za tisto organizacijo, katere plača za vsacega novega člana kajti v Ameriki je tak "bizmus", da se dela za istega, kateri več plača. Da se je ta gospodine res tako izrazil, so priče na razpolago. Kako pa gospod Pike ljubi zvezino blagajno, je bilo zadnje čase dovolj pojasnjeno v različnih Slovenskih časopisih, poleg tega pa dovolj jasno kaže tudi gorenji račun o ročni blagajni. Tebe, pravicoljubna visokost, ki se trkaš na prsi rekoč: jaz Vaš predsednik Vam tako povem, pa še prosim prav ponižno, da poveš, koliko bi porabil ročne blagajne v teku sedemnajstih mesecev, ako je 74 društev, če se porabi pri 48 društvih v teku devetih mesecev \$98.65. Kod dober računar bodeš gotovo z neveliko težavo ustregel nam članom, za kar se Ti že naprej zahvaljujemo.

Na moj poziv, da položita račune, mi odgovarjata z zavijanjem; ter se slednjič sklicujeta na konvencijo, češ, ta bo odločila, ali res manjka po Pajkovi zaslugi v zvezini blagajni kaka svota ali ne. Ali ni noveletna revizija dokazala, da manjka natanko \$662.95? Ali ni dokazano, da je moj račun pravičen, katerega je potrdil nadzorni odbor, da je res tako, kot sem jaz izračunal. Rovansček trdi samo, da moj račun ni pravičen isto trdi tudi Pajk. Pozval sem Vaju in pozivljam še enkrat, položita račune in ovzrta mojega!! V pravilih na strani 11 točka 7 stoji pisano o dolžnostih glavnega blagajnika: DATI MORA RAČUN VSAKE ŠTIRI MESECE GLAVNEMU TAJNIKU IN NADZORNIKOM V PREGLED" Zakaj ga ne predložiš?!! Dobila sta plačane dnevnice za pregledovanje blagajniških knjig; kje so računi?!! Kedor hoče veljati za poštenjaka, naj položi račun, ker mi člani hočemo vedeti, kje je denar. Pri nas članih S. D. P. Z. ni tako, kot pri igri "AJNC", kjer se lahko naredi kaj pod roko; pri nas govore samo računi.

Vsem sobratom in sosestram priporočam, da še enkrat prečitajo izjavo Rovansček-Pike izjavo v štev. 50 Glas Naroda, ter se še enkrat prepričajo, kako odgovarjajo mojemu prejšnjemu pozivu v Proletarcu. Kakih števil ne predložita, a bruhata razne psovke in obrekovanja, jaz pa hočem račune. Člane in članice prosim, da pazijo na prihodnje izjave Rovansček-Pajk Co. kako bode ta odgovarjala na moj poziv za predložitev računov, ter kako bode ta ovrgla zgoraj navedena dejstva. Ob enem priporočam, da volijo društva za delegate in delegatice osebe, katerim bomo lahko z zaupanjem poverili odbore naše organizacije, to je osebe, ki bodo na svojem mestu. Gospod predsednik so sicer izjavili, da imamo mo- že na svojem mestu, a v prihodnje moramo gledati, da bode tudi denar na svojem mestu.

Bratski pozdrav vsem članom in članicam, Viljem Sitter, tajnik S. D. P. Z. NB.: — Rovansček-Pike Co. naj velja poziv: Z RAČUNI NA DAN!

Ely, Minn. Kot star veteran "Proletarca" sem tudi jaz prišel na dan z dopisom. Moji dopisi so vam bržkone jako všeč, in to že zaradi tega, ker sem študiran. Dovršil sem natneč vse višje in nižje šole tam okoli Mengša in Praprotnje Police z odliko. Pozneje sem pobožnim terejalkam — za špas delal točo, klerikalnim poslanecem pisal govore in sploh uganjal vse take komedije, kakoršne znajo izključno le skaženi študentje. Vidite, z mo- noj lahko vsak urednik shaja. Rokopisov ni potreba prav nič popravljal; kar v tiskarno se nese in mir besedi.

Začeti sem mislil z vremenom. (Op. ured. Hvala za vreme). Dne 1. aprila bode na Ely mestne volitve. Kandidatov je seveda dovolj. Na neodvisnem tiketu (independet) kandidira za župana gl. superintendent vseh tukajšnjih železnih rudnikov, kolikor jih spa da pod "Steel Trust-Taljan Tera- zonam". (Op. ured. Mi se z Tera- zonam dobro poznamo. Boljše se je obesiti kakor pa glasovati za takega eigana). Opozarjam vse tukajšnje delavce — volilce, da naj dobro premislijo, predno bode kateri oddal svoj glas za gospodarja rudnikov. Z Terazonam ste že imeli bogate skušnje. On je zaklet sovraznik organiziranega, sploh vsakega delavskega naprednega gibanja. V slučaju, da bi prišel on na županski stolec, bode delavec na Ely slaba predla. Nikamor bi se potem delavec, ako bi se zameril njegovej "visokosti", ne mogel pritožiti, ako ravno bi se mu godila velika krivica, ako bi sedel v mestni in rudniški upravi en absolutni gospodar.

Slovinci na Ely imamo večina naših glasov. Namreč 245. Finci, 210, ostali, 110 se pa razdeli na druge narodnosti. Vsem slovenskim volilem priporočam, da ako ste siti večnih šikan, katere dobivate dan za dnevom od kapitalističnih hlapcev, da glasujete za kandidate soc. stranke. Naša dva kandidata na soc. tiketu sta: za župana: John A. Harri ter za sodnika Juelge Wuoti.

Pri nas so se fantje začeli zani- mati za državljanske papirje. 7. marca je 6 mož in fantov dobilo druge državljanske papirje v Duluth. Upam, da jih bodo znali porabiti pri volitvah s tem, da bodo glasovali za svoje delavske kandidate. Čas je že, da se delavci enkrat izpametujejo, ter ne volijo skupno s kapitalisti, s katerimi nimamo nobenih skupnih interesov. Kakšne koristi imamo od takih ljudskih prijateljev. Davke so nam zvišali, da je bilo groza. Namesto, da bi plačevali od lote \$3.50 smo pod kapitalistično administracijo dosegli, da moramo plačevati namesto \$3.50, celih \$50 do \$60 na leto. To vse smo si krivi sami, ker mesto da bi volili naše delavske kandidate smo pa marsikrali z našimi "bossi" skupno na volišče, kakor v starem kraju pobožne dušice križev teden, za vaškim križem v procesiji.

Tukajšnji naš stari župnik je prišel na prižnici priporočati delavsko časopisje. Delavci poslušajte ga! (Op. ured. Vaš stari župnik Buh ima še vendar nekoliko razuma. Ni tako hudo prismuknjen, kakor njegovi mlajši petelinji Missijeve in Jegličeve šole. Zaradi tega ima tudi bolj mir, da- siravno nič ne damo na dobre duhovnike in dobre kapitaliste. To že zaradi tega ne, ker mi nismo samo za reforme). Pozneje enkrat kadar ne bom imel toliko dela v moji krojačnici, bomo obiskali rojake za naročnino "Proletar- ca". Se priporočam za naklonje- nost!

Conemaugh Deposit Bank

54 MAIN STR.

CONEMAUGH, PA.

Vložena glavnica \$50,000.00.

Na hranilne uloge plačamo 4% obresti.

CYRUS W. DAVIS, predsednik.

W. E. WISSINGER, blagajnik.

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.

"BALKAN"
KAVERNA - RESTAURACIJA
— IN POOL TABLE —

M. Poldrugac

1816 So. Centre Ave.

Ravno ko to pišem, mi je prišla vest, da so se fantje malo skavali v pijanosti zaradi evetk, katere so začele prihajati iz starega kraja. (Op. ured. Ali je bil "Koraceman" tudi zraven). Rojak John Sinkovec leži že dlje časa bolan v postelji z zlomljeno nogom. Zlomil si jo je pri delu, ko so kopali mestni jarek za vodovod. Čuje se, da je bolj mesto odgovorno za to nesrečo, nego on sam. Govoril sem tudi že z več rojaki, da bi mu nekoliko pomagali v tej neprijetni stiski. Odgovorili so mi, da človek, kateri je že enkrat prišel za nekega našega rojaka, katerega je ubilo v rudniku — v prid kompanije, tako, da družina ubitega ni dobila od bogate družbe nobenega centa odškodnine — ni vreden podpore.

Slovenci smo se tudi začeli zanimati za graditev svojega lastnega doma. Nabrala se je že večja svota denarja, dobrovoljnih prispevkov. O tem pa kaj več prihodnjik.

Rojakom priporočam, da pristopajo v socialistični klub. Tukajšnji Slovenci nimamo svojega kluba, pač pa smo združeni vsi skupaj z Finci, Taljani in Švedi. Seje se vrše vsako prvo in tretjo nedeljo v mesecu v "Labor Temple Hall". Mogoče, da bomo med prihodnjih volitev že toliko močni, da bomo imeli celi socialistični tiket za mestno upravo.

S proletarskim pozdravom.

John Teran.

Milwaukee, Wis.

Prosim, da sprejmete par vrstic v naše delavski list "Proletarec". Čitam več naprednih listov kot tudi "Glas Svobode", ter sem našla v števil. 8. črno na belem pisano namreč sledeče:

"Mi pripoznamo s svojim zdravim razumom, da neko višje bitje, katero je stvaritelj vsega. Jaz se pa ne strinjam v tem z "Glas Svobode", kajti pisalo se je že dosti krat, da je vse to iz narave in da je to trajalo milijon in milijon let, predno je prišlo do iste popolnosti, kot je danes.

Drugi se pa ne strinjam s tem višjem bitjem, ker ako bi ono res bilo, bilo bi pravično in bi ne pustilo, da bi reveži umrli zaradi stradanja do smrti in na drugi strani se zopet čuje, da se pomoče v jarke in globočino morja ogromno množino pridelkov, samo radi tega, da se obdrži cena živilom — da si kapitalisti hranijo masten profit. In ravno ta "Glas Svob." tudi piše, da kako ledino orje in tudi s tem se ne strinjam. Ako bi res oralo ledino, bi v jeseni ne apirala s tako vneto za Tafta. Da "G. S." ni imel prav, je razvidno iz tega, da je še urednik "Am. Slovenca", ali bolje rečeno oni pošnofani Kranje iz zadnjakega Joliet opomnil "Glas Svobode", da nima prav, ako priporoča delavcem Tafta. Tako nam predni list kot se šteje "Glas S.", bi se spodobilo, da bi nam priporočal Debsa. Iz tega je razvidno, da smo mi že preveč napredni za "G. S." ker je hotel nas pri jenskih volitvah držati nazaj. Mi pa korakamo naprej in ne nazaj.

Torej delavci, sedaj lahko sami izpredite, kateri list je napredni in za delavca najboljši. Ta je edino list "Proletarec", kateri edini je nam priporočal Debsa za delavskega predsednika.

Tukaj se dela še precej dobro, samo plače so take, kakršne nam hočejo dati kapitalisti.

Na političnem polju še precej dobro napredujemo. Imamo soc. klub z veliko številom članov. Čitalnico, soc. pevski zbor Naprej, ki kaj lepo napreduje in tamburaški zbor "Adria", ki nas tudi dostikrat razveseli s svojo godbo. Le želeli je, da bi nas rojaki povsod posnemali. S tem bi si tudi zagotovili boljše bodočnost.

Pozdrav vrli g. Mariji Strainer, ki jako dobro piše za list in za napredek sloh. Slovenke posnemajmo jo vse. Pozdrav tudi vsem zavednim Slovincem in Slovenkam širom Amerike, tebi list Proletarec pa mnogo uspeha!

Fany Jovla.

South Fork, Pa.

V števil. 50. "Glas Naroda", bila sta priobčena članka predsednika in blagajnika S. D. P. Z. v prevdarek in razpodo članom in članicam Zveze.

Vsako, ki pozna osebe in poslovanje v uradu Zveze, se mora zgražati nad ostudnim zavijanjem, predbacivanjem in lažmi v

teh dveh člankih. Kdo je tista oseba, ki piše, da se vama študi njeno ime zapisati? Morda br. Pavlovčič, ki je razkrinjal vaju in vajino poslovanje v glavnem uradu Zveze? Zakaj neki ti dva gospoda ne dokažeta, da je laž, kar je pisal br. Pavlovčič? To bi gotovo tudi storila, ko bi ne imela slabe vesti. Radi tega je veliko bolje in lažje zapisati na nedolžni papir: "oseba, ki se mi študi zapisati njegovo ime." Roparji, cigani in izkoriščevalci revežev se ne brigajo, kako ime ima kdo. Moderni roparji poznajo svoje žrtve, k večjem le po številkah. Reveži in izkoriščeni gledajo vedno za tem, da znajo za iste tiste, ki jih izkorišča in ropa, da se mu na ta način lažje izognejo, ali pa, če je mogoče, da ga odstrane. Iz tega sledi, da "gentleman" v Conemaugh, poznata logiko in se jo tudi držita.

Kar se tiče poslovanja tajnika br. Sitterja, pripoznam, da je v zvezi. Ako smo pri našem društvu zapazili kdaj kako pomoč od strani tajnika Zveze, smo mu isto sporočili, na kar se je on takoj opravičil in pripomnil, da hoče v prihodnje bolj paziti, kar je tudi izvršil. Pri poslovanju glavnega blagajnika je pa ravno narobe. Ko ga je nekoč naše društvo opozorilo za potrdilo poslanega assementu, odpisal je surovo: "jaz sem ga odposlal, če ga pa vi niste prejeli, me isto nič ne briga. Ako ne boste poslali assement za mesec februar, ne boste v slučaju nezgode dobili nikake bolniške podpore in usmrtnine." Blagajnik je pošiljal potrdila vedno, a kar naenkrat mu je pa padlo v glavo, da je nepotrebno pošiljati iste za sprejete svote. Zakaj neki to? In oni, da bodo delovali v korist Zveze, kaj še! — za svojo korist pa že — in to tako dolgo, dokler bodo imeli kapljico krvi v svojih žilah. Kako da so ti gospodje navdušeni za Zvezo, dokazuje dejstvo, da so za delo, ki ga vrše pri zvezi, dobro plačani in potem, ker ni isto tako, kot bi moralo biti, se izvolijo sami sebe, da bodo pomote pronašli in iste popravili in vse to "samo" proti \$3.50 dnevni odškodnini. To je v resnici jako "postrvalno" delo blagajnika in predsednika Zveze. Torej ta dva gospoda si računata in tudi prejmeta po \$3.50 dnevne, da popravita svoje lastne napake in to ne da bi iste popravila ali naredila kako poročilo o njih. To je vse jako pomembno, vse v korist "milemu narodu." Zveza mora biti za nekatere v resnici dobro-možna kravica.

Tovariš — delavec, ki težko dela za malo plačo — \$1.50 ali \$2., deset ali več ur na dan, kako se strinjaš z gospodi, ki na tak način poslujejo s tvojim denarjem? Trdno sem prepričan, da prihaja čas z brzim korakom, ko bode klavido zadnjikrat vdarilo za naša gospoda pri S. D. P. Z.

Bratski pozdrav vsem razredno zavednim delavcem!

Član S. D. P. Z.

Vandling, Pa.

Komaj en par števil "Proletarec" sem prečital, in se mi že sedaj bolj dopade, kakor vsi drugi listi. Skoda, da me ni naš zastopnik F. Rataič, ki po prejšnjem spomnil na ta list. Imamo tudi druge liste in vidim, da zagovarjajo kapitalizem, ter pišejo proti koristim revnih delavcev. Zato pa bomo takoj, kakor hitro mi naročimo poteče, opustil meščanske liste. Star sem dovolj in že je čas, da enkrat začnem misliti s svojo glavo.

"Proletarec" nam pove resnico, ter nam kaže pot, po kateri moramo hoditi, ako se hočemo znebiti tiranskega jarma, kateri nas drži in tlačí kakor "orel", ko zagrabi jagnje. Omeniti moram, da ako bi se vsak zastopnik toliko potrudil za ta list, kakor se sodrug Rataič, kateri nemurno išče novih naročnikov, potem bi postal list "Proletarec" kmalu dnevnik.

Čital sem dopis iz Coalale, Pa. v G. N., števil. 54 od nekega Fred Batič-a. Pravi, da tam je dober zaslužek, kar po \$60 na 14 dni. No, kakšno tako delo bi pa jaz rad dobil, dobro, da nas povabiš. Kar se tiče plače, bi se gotovo dobro razumeli. Edina stvar, kjer bi prišli navzkriž je ta, da mi nisimo tako prokleto neumni, da bi hoteli delati po 12—13 in 14 ur na dan. Dobro je, da je še fant samec, ker ako bi bil oženjen, bi

ga žena in otročiči brčkone prav nič ne mogli spoznati, kadar bi prišel od dela domov.

Naravnost smešno je, ako nekateri delavci hočejo delati noč in dan, med tem ko drugi, zavoljo njihove lakomnosti po denarju, ne morejo zaslužiti niti toliko, da bi sebe in svojo družino počisto preživeli. Ako bi bili vsi premogariji tako primumknjeni, kakor je omenjeni dopisnik v G. N. potem bi pa nam kompanijski hlapeci zapeli drugo pesem. Plače bi nam znižali, delavni čas bi bil najmanj 20-ur dolg in nikdar več ne bi čitali v G. N. dopisa, da se zasluži po \$60 na 14 dni. Zato pa kolega, bodi toliko prijazen in poboljšaj se.

Jože Čebular.

Kaj je čast in junaštvo?

Čuje se, da John Pajk, blagajnik S. D. P. Z. toži sodr. Frank Pavlovčiča iz Conemaugh, Pa., radi žaljenja osebne časti.

Ker nisem član S. D. P. Z., bi bilo neumestno za me, da bi se vtikal v notranje zadeve in upravo Zveze, naj si bode že tista dobra ali ne. Ravno tako me ne briga, kdo je "kratek". Vse to je skrb in dolžnost odbora in članov S. D. P. Z., da rešijo sami.

So pa druge stvari, ki me silijo da naredim svojo dolžnost, kot delavec, ki se zaveda razrednega boja. Slovenski delavec se sedaj nahaja v tu Ameriki v času, ki zahteva, da pozna mišljenje in prepričanje oseb, ki se mu vsiljujejo za voditelje pri eni ali drugi organizaciji. Če tega ni, se mu lahko pripeti nekega lepega dne veliko in bridko razočaranje, ki ima lahko zle posledice. To mi daje povod, da sporočim delavcem sledeče fakte:

Bilo je meseca aprila l. 1904, takoj po prvi konvenciji S. N. P. J., ko se je vrnil sodr. Mihael Štrukelj iz konvencije nazaj v našo sredino Conemaugh, Pa. Dobil je nas na vsem drugem stališču, kot smo bili pred njegovim odhodom. Premogariji, vpisani v rovi v Conemaugh, Cambria Steel Co., so se začeli organizovati Vstanovili so lokal in ga priklopili k U. M. W. organizaciji. Sodr. M. Štrukelj je bil jako navdušen in delaven, bil je nekakšen vodja slovenskih delavcev pri organizaciji.

Cambria Steel Co. je zvedela za to gibanje med premogariji in se je takoj poslužila svoje stare prakse; odglovala je takoj vse tiste, za katere je vedela, da so delavni pri organiziranju premogarjev.

Ko se je to sporočilo na seji, je unija takoj izvolila odbor, da gre kdružbi in zahteva, da sprejme omenjene delavce nazaj v službo. Ker družba ni hotela o vsemu temu nič slišati, so delavci glasovali za štrajk. Štrajku so se večinoma vsi delavci odzvali. Prvih par dni je izgledalo tako, da se bo morala družba ukloniti delavcem in njih zahtevam. Ko je družba videla v kakšnem položaju se nahaja, je začela lepo nagovarjati posamezne delavce, da naj se povrnejo nazaj na delo. Lepe besede in zlate obljube so dosegle svoj namen. Veliko delavcev je prelomilo svojo unijsko prisego in zavrglo princip organizacije, postali so izdajalci svojega delavskega razreda. S temi izdajicami in importiranimi skebi se je družbi posrečilo nadomestiti štrajkarje. Vsi delavci, ki so ostali zvesti in lojalni uniji, so bili pri družbi zapisani v črne knjige.

Naša slovenska imena so imela v tej knjigi častno mesto. Dosti je nas bilo, ki smo šli s trebuhom za kruhom na vse strani. Ker se je pa ravno v istem času vršil štrajk še v več drugih krajih, se ni moglo dela nikjer dobiti. Po daljšem vandranju smo se nekateri povrnil nazaj v Conemaugh, da tu počakamo boljših in srečnejših časov. Družba, pri kateri smo poprej delali, ni hotela imeti nič za opravičiti z nami. Le s težavo se je kateremu posrečilo, pod eno ali drugo pretvezo, da je dobil delo nazaj. Po zaslugi delovodja v rovu, v katerem smo delali pred štrajkom, smo dobili trije Slovenci delo nazaj. Takoj drugi dan ko sem delo dobil, vidim prihajati delovodjo (mine boss) s svojim pomočnikom, v roki držoč papir, na katerem je bilo zapisano kakih petdeset imen in števil premogarjev. Hodila sta od enega do drugega prostora in odpuščala delavce (skebe) od dela. Vse to sem strme opazoval, nisem znal, kaj pomeni. Višek razočaranja je

bil, ko prideta do prostora, pri katerem sem stal in vse to opazoval. Na upravljanje delovodje, (John Daniel) kdo se piše John Pajk, se oglasi naš vrli narodnjak in značajnej, sedanji blagajnik S. D. P. Z., trgovec in mesar, zastopnik G. N. in javni notar v Conemaugh, Pa., "jaz sem. Kaj pa je?" Delovodja mu mirno odgovori: "Kar imaš nakopanega premoga ga naloži potem pa pridi ven, da dobiš denar za tvoje (skebake) delo." John Pajk odgovori na to: "Dobro, saj tako ni nič. Mislim sem, da se bo za časa štrajka fajn zaslužilo, pa vidim, da sem se motil." Na upravljanje, zakaj odpusti delavce, delovodja odgovori, da ne potrebuje več takih (skebov) delavcev.

K temu naj pripomnim še sledeče: Pred stavko John Pajk ni nič drugega delal, kot igral za denar in ravno zadnji teden predno smo zastavkali je obigral večino slovenskih delavcev za ves težko prislužen denar; stopil v našo unijo in potem, ko smo šli mi na stavko, je šel on delati v jamo na naše mesto. Delal je mogoče kakih pet tednov (dokler ni stavka minila) in bil potem skupno s drugimi "junaki" odslavljen od dela.

To so sami fakti, ki jasno dokazujejo karakter in značaj našega velikega junaka, blagajnika S. D. P. Z. itd., ki ima vedno na jeziku besedo: "naš mili narod, jaz sem pošten, dam svojo kri za reveže itd."

O priliki nekaj sličnega o M. Rovanskem preds. S. D. P. Z.

Frank Podboj,

2340 So. Lawndale Ave.,

Chicago, Ill.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Hibbing, Minn.—Oprostite, vašega dopisa ne moremo priobčiti. Je premalo stvar, za humorista ste pa še "prešvih". Pošljite nam o priliki kaj drugega. Pozdrav.

West Newton, Pa.—Ravnatoko. Pozdrav vsem.

F. S. Tavčar. Rock Springs, Wyo. Čitajti današnji uvodni članek v "Proletarcu." Naznanite nam, če hočete Vaš rokopol nazaj. Ne moremo drugače.

A. Vidrih, Conemaugh, Pa., in Nick Povše Allegheny, Pa. Prihodnji. Pozdrav vsem.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pljáč.

1837 So. Fink St. Tel. Canal 146w

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in rane.

zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravilo, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pop. od 7 do 9 večer. Izven Chicago živijo belajki naj pišejo slovensko.

Naročite si knjigo:

Cvetke iz papeževnega vrta od

A. H. Skubic,

2740 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

STANE 50c

Ali socializem razdira dom? Ta knjiga Vam pove kdo radira dom.

I. STRAUB

URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima volje naloge ur, veriše, prave in drugih dragotin. Isvršuje vsa vrhovna popravila v tej stroki p. n. ali n. ali c.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih.

St. sobe 1009

133 W. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL.

Telefon: Main 3989

M. A. Weisskopf, M. D.

Iskusan zdravnik.

Uraduje od 8—11 predpoldno in od 6—9 večer.

1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

ADVERTISEMENT

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

Kasparjeve Državne Banke

je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanске črte (linije). Sifkarte prodajamo po kompanijskih cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.

Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 \$1, brez odbitka. —

Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — Slovenci postreženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,218,821.65 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO ILLINOIS

POZOR BRATJE SLOVENC!

Ali se veste kje je dobiti najboljša mes pe najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovanski moderne urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najokusnejše sveže in prekajene KRAVJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave domačega izdelka ter najokusnejše PREKAJENO MESO; vse po najnižjih cenah.

Pridite in prepračite se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIKE CENE IN DOKA POSTREBE je naše geslo.

Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Tratnik-vev poslojje.

MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

CLEVELANDČANI POZOR!

Belaj & Močnik

6205 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, OHIO.

KROJAČA IN TRGOVCA, priporočava svojo moderno trgovino z vsako-vrstno moško opravo

Izdelujeva obleke po najnovejši modl.

Ameriška Državna Banka

1825-1827 Blue Island Avenue

vogal Loomis ulice

Chicago.

VLOŽENA GLAVNICA \$1,500,000.00

JAN KAREL,

PREDSEDNIK.

J. F. ŠTEPINA,

BLAGAJNIK

Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" židovskih bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi ule go poštne hranilnice Zdr. držav. Zvršuje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 dopoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure večer; v nedeljo od 9 ure dopoldne do 12 ure dopoldne. Denar vložen v našo banko nosi tri procenta. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkonomo.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni.

Restavracija in kavarna "Jugoslavija".

1134 — W. 18 Str., CHICAGO, ILL.

— Domača kuhinja. Odprto po dnevi in ponoči. Unijake cigare! —

E. RICHTER, lastnik.

Kdor hoče dela

naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:

"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"

da se bo lahko in hitro brez učitelja pričel angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pismo, spisovanje angleških pism in kako se postane ameriški državljan. Vrhutega ima knjiga dondaj največji slov. angl. in angl. slov. slovar. Knjiga, trde in okusno v platnu vezana (nad 420 strani) stane \$2—in se dobi pri:

V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Edino in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
LUKSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

jugoslovenska delavska tiskovna družba
v Chicago, Ill.Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo
leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50
za celo leto, \$1.25 za pol leta.
opisno po dopisu. Pri spremembi bivalitla
se oglas novega naznaniti tudi STARIH naroč.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.Glasilo Slovenske organizacije
jugosl. socialistične Zveze v
Ameriki.Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year.
Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

SLOVENSKO ZAVETIŠČE.

Parkrat se je že pripetilo, da so posamezni sodrugi poslali dopise za in proti nameravanemu slov. zavetišču. Tajništvo nameravanega zavoda je poslalo tudi nekakšno uradna naznanila, katera naj bi se priobčila v listu. Mi smo te reči zadržali, ker imamo zato stvarnih in načelnih razlogov.

"Proletarec", kot glasilo slovenske sekcije jugoslovenske socialistične zveze, mora vse reči razpravljati s socialističnega stališča. Naravno je torej, da bi moral, ako bi se hotel pečati s slov. zavetiščem, tudi o njem razpravljati s socialističnega stališča. Toda "Proletarec" ima dovolj široko polje izven takih ustanov, ki v jedru nimajo ničesar opraviti s socialističnimi nauki — ki so le mimoidoče začasne reforme in ne bazirajo na razredni zavednosti. "Proletarec" ima pred vsem vzgajati slovenske delavce v Ameriki v razredni zavednosti, ki je nujno potrebna, ako hočemo, da bodo delavci razumeli vsakdanji boj, ki ga bije delavstvo na gospodarskem in političnem polju. Proletarec naloga je, učiti delavce, da se je treba za uspešen boj vezbati v gospodarskih in političnih organizacijah, da volijo delavci ob času volitev socialistično in tako potom politične akcije in gospodarske moči vržejo provzročitelja današnje družabne mizerije ob tla, stem, da upeljejo socialistično upravo, ki bo omogočila, da bo dobil vsak delavec polno vrednost svojega dela. To je program socialistov po vsem svetu.

Po drugi strani pa pridejo reformisti, ki vidijo rešitev človeštva v plitvih reformah. Ena taka reforma bi bila slov. zavetišče. Kdo pa se danes pravzaprav peča s takimi reformami? Meščanski krogi, ki hočejo poriniti kazalo napredka časa nazaj, stem, da želijo podaljšati trpljenje delavne mase. Kapitalisti — izkoriščevalci sploh — so bili vedno prvi, ki so odobrvali take reforme in celo njih začetniki so bili. Zakaj? Zato, ker vedo, da dokler si želi pomagati njegov suženj sam, je kapitalistova odgovornost napram javnemu blagostanju na ramah sužnjev samih, med tem ko si vsled navidezne darežljivosti nasprav takim zavodom napravi še prav ceneno reklamo za nadaljno nemoteno izkoriščanje. Zato je popolnoma razumljivo, zakaj kapitalisti žele "charity", nikakor pa ne more biti razumljivo, če to zagovarja delavec, ki ima količjak pojma o etičnem nazoru, kajti kdor zagovarja te naprave, stem odreka samemu sebi pravico, ki mu jo je človeška družba dolžna izkazati, kot producentu socialnih dobr. Sicer je pa zadnji čas takih plitvih reform kot je slov. zavetišče v krogih amer. buržoazije vsak dan na površju. Danes je že nekaj običajnega, če človek čita v metropolitanih listih o gibanju, da se izvedejo razne državne reforme, katere bodo uveljavljene vsled pritiska od zgornj in bojazni pred ljudskim viharjem. Zakaj bi se torej "Proletarec", ki ima svoj načelni program, zavzemal za malenkostne reforme, ki silijo na dan takolito in ki jih mora država izvesti prejalšle, če bodo delavci to zahtevali? — Ali je res bolj pametno, da gre denar za ta-

ke reči iz žepov delavstva, katero ima že itak dovolj plačil za vzdrževanje samega sebe, kakor pa iz žepov kapitalistov? Kajti če bo sprejet zakon za splošno starostno zavarovanje, bo 1/2 prispevkov zato šlo iz dohodninskega davka, torej plačali bodo večino kapitalisti in le 1/2 delavci. — Pa bo kdo dejal: zakaj pa drugi listi pišejo o tem? — Odgovor na to je naša stališča: Drugi listi ne slede načelni politiki; enkrat priporočajo demokrate, drugič republikance itd. Zato tudi nimajo nobenega načelnega programa in se oprijemljejo le mimoidočin reči. Dovolj imajo torej časa pečati se s plitvimi reformami, o katerih ima posameznik lahko različne pojme.

"Proletarec" se v marsičem ne more in ne sme strijati, kar slušajno zagovarjajo ostali slovenski listi. Posamezniku — socialistu je sicer omogočeno pečati se v javnosti o stvarih, o katerih stranka ni izrekla svojega stališča, ali njeno glasilo nikakor ne. Posameznik lahko akcije po svoji previdnosti podpira ali pa tudi ne.

Socialistično glasilo mora biti vedno nekompromisno, revolucionarno in se ne sme pustiti odaljšati po nikomur v kakšno stranska pota, ki bi utegnili dati našemu gibanju drugačno smer, nego je vsebuje nauk mednarodnega socializma. Socializem je po vsem svetu enak in ne dela nobenih izjem. Vsakdanje izkušnje nas uče, da bo socializem zmagal le tedaj, če se bo držal svojih načel in načelne taktike. Mnenje, da imamo Slovenci v Ameriki kaj skupnega izven delavskega vprašanja, ne more biti za "Proletarec" nobena izjema.

Ker se načelno ne strinjamo s te vrste reformami, ki se izvajajo izključno na račun delavcev, a posamezniku ne moremo zabraniti, če se hoče pečati s tem vprašanjem, kakor ne moremo nobenemu diktirati, naj kadi ali ne kadi cigare, naj hodi ali naj ne hodi v cerkev, naj se vozi ali ne vozi v avtomobilu, dokler njegove akcije pričajo, da ni kršil socialistična načela ali strankino disciplino, ostanemo tudi v bodoče glede slov. zavetišča nevtralni. Vsled tega prosimo vse dopisnike, ki se žele pečati s tem vprašanjem, da ne pošljejo gradiva na uredništvo "Proletarca", ker ga bomo morali radi naših načel odložiti. Prosimo torej vse sodruge, naj to vpoštevajo.

Uredništvo.

NAMESTO CIVILIZACIJE ŠE
VEDNO BARBARIZEM.

Nobeno fantastično zasukovanje resnice ni tako smešno, kot pretirano spoštovanje in slavospevi minulih in sedanjih družabnih uredb. Le redki so kulturni zgodovinarji, kateri so nepristransko raziskovali prirodne vplive na razvitek človeške civilizacije.

Kulturnim fantantom zmanjkuje besedi, kadar opisujejo veličanstvo pot človeštva iz staročloveškega barbarstva preko srednjeveške zastarelosti, do sadov novodobne kulture. Za nami sta suženstvo in tlačanstvo, okrutni ustanovi plemenskega boja, za nami krvavi teološki prepri, ugasnile so žive baklje, Neronove in papške.

Če je spoštovanje življenja in človeške osebnosti znak kulture, se po pravici lahko vprašamo: ali ne kaže novodobne civilizacije veliki krvavi madeži? Ali ni naša človečanska doba v najbližji sorodstvi z vojnimi strahotami prvotni bojev? Tolstoj je enkrat plastično označil prekleto zvezo rafinirane moderne tehnike z sirovo brutalnostjo prvotnih časov, ki je vpregla najpopolnejša sredstva za vojno ubojstvo: primerjal jo je brzojavnim drogrovom, na katerih teče žica skozi mrtvaške glave.

In dalje: ali ne dela naša justica svoje pravice še zmerom s sekro v roki, pod vešali. Morda hočemo justico smatrati za pravico mati, ako gladni človek ukrade hleb kruha, nakar ga za več let pošljejo za omrežje, če že ne na vislice. Prekanjeni lopovi, kateri ukradejo ljudstvo za milijone in milijarde, so pa v očeh naše justice stebri človeške družbe. Ali ni naša pravosodje še zmerom krvave maščevanje.

Ampak človeške žrtve, ki jih grabi vojna in ki jih terja krvava justica, niso najštevilnejše in tu-

di najhujše niso. Krvoločnejši vampir, ki pije človeško kri, nenasitni moloh, ki požira živo življenje, lakotnejši in strahovitejši od staroveškega suženstva in srednjeveške verske blaznosti, je razredni gospodarski red, kapitalizem. Njegova zgodovina — brezobzirno pustošenje ljudske sile, frivolno igranje z človeškim življenjem. Kakor so si egipčanski faraoni na okostjih svojih sužnjev zgradili spomenike svoje blazne prešernosti prav tako si novodobni mamonizem postavlja svoj prestol iz mrtvih proletarskih trupel. Delavnico preobrača v bojišče ki ga dan za dnevom gnoji delavska kri in kjer se dan za dnevom odigrava tragedije med življenjem in smrtjo. Samo v Združenih Državah zahteva mali kapitalizem vsako leto 600.000 žrtev, katere padejo v industrielnem polju: za čast in slavo boga profita.

V Nemčiji nam statistika od 1. 1885 dalje zaznazuje dva milijona industrielnih umorov. Vojna blaznost vsega sveta ne doseže celo stoletje tega števila.

Umrljivost delavskih razredov ogromno prekaša umrljivost ostalih slojev človeške družbe. V preminogih industrijskih panogah, vsled preganega dela in vled nezadostne hrane dosežejo delavci komaj trideset let povprečne starosti. Betlehemiški detomor, ki uničuje v vsaki državi leto za leto na stotisoč živih bitij, je le strašna posledica bede in siromaštva, na katero so obsojeni starši, v sedanjem gospodarskem redu.

Strahotno pustošenje ljudskega zdravja in življenja, visoke nepregledne grnade človeških žrtev, označujejo kapitalizem in njegov državni in pravni red. Nezaslišana potrata dela in nezaslišana potrata življenja, tako je bistvo njegovo.

Bobneča reklama in slavospevi kapitalizmu je umeten morij za delavski razred, ker moderna kultura se še ni povzpela do nepristranosti in pravičnosti z človeškim življenjem. Vsa današnja družabna politika naj se gre solit iz svojimi reformatorji in človekoljubi. Resnična ljudska politika mora povzdigniti varstvo človeškega življenja ne le moralno, temveč za gospodarsko načelo in potrebo. Dokler pa ni premagan kapitalistični sistem, je resnična ljudska politika nemogoča.

DEGENERACIJA.

Današnje slabo vzgojeno delavno ljudstvo, vsled slabe hrane, brezmejnega uživanja opojnih pijav, ter teškega nezdravega dela v smrtdljivih tvornicah — nazaduje telesno in duševno. Kapitalisti, kateri se popolnoma ne brigajo za drugega, kakor za svoje lastne žepce, so grobokopi človeškega rodu.

V današnjem družbi imamo vsega v izobilju, tako da bi lahko vsi ljudje na zemlji živeli v zadovoljnosti in bratstvu. Namesto tega pa imamo na eni strani pešice ljudi, kateri niti sami ne vedo, kako bi zapravlili velikansko bogastvo, katero jim dan za dnevom nagromadijo pridni delavci. Vsled prevelikega bogastva in brezdelja se posedujoči sloji telesno in duševno polene, njihova kri se zaradi premalega gibanja spridi, in tako postanejo namesto zdravih, energičnih udov družbe duševni pohabljeni, katerih rod navadno po nekaj generacijah zamre. Še hujši, akor pri bogatinih preveliko razkošje in mehkunost, pa razsaja med proletarci glad, revščina in primanjkanje. Že v prvi mladosti odtrgajo otroke od svojih staršev, ter jih izkoriščajo v imenu boga mamona. In ker delo še mnogo bolj škoduje nedoraslejši deci, kakor pa odraslim ljudem, zato vidimo danes, namesto na duhu in telesu krepke delavce, degenerirane sirote, kateri brez vsake življenske energije, brezbrizno nosijo kapitalistično butaro. Ako se v celej človeški družbi kmalu neizvrši temeljiti preobrat, bomo imeli namesto zdravega naraščanja, kateri bi lahko z mirnim pogledom zrl v viharje življenja — skup revnih degeneriranih siromakov. Ako hočemo, da kapitalizem, kateri je studenec vsega zla, še v nadalje nemoteno izvršuje svoje delo, z akterim spodkopava temelj celega človeškega rodu, potem opustimo našo akcijo, z katero vodimo boj proti najhujšemu

sovražniku človeštva. Ako pa smo prepričani sodrugi, kateri vidimo z odprtimi očmi vso mizerijo in gorje, potem pa pojdemo na delo. Pomagajmo drugarsko našim delavcem, kateri nas zavoljo pomanjkanja izobrazbe sovražijo in prezirajo. Kolikor bolj se bode kapitalizem nagibal svojemu zatonu, toliko ostrejši bode boj za svobodo iz politične in industrijske suženosti. Obmetavali nas bodo naši nasprotniki z najgusnejšim blatom. Naše brate, katerim v mladosti niso hoteli dati zadostne šolske izobrazbe samo zavoljo tega, da jih bolj brezskrbno izkoriščajo — bodo z vsemi mogočimi sredstvi odražali od nas. Iz denarjem se dandanes kupi talente, ljubezen in vlado. Padeč absolutizma, kateri danes vlada po vsem svetu, od vsehoda do zahoda in od severa do juga, ne pomeni samo kakšne skrupulane reforme po meščanskem vzoru. Temveč novo življenje, kjer bomo vsi ljudje brez razlike narodnosti in vere bratje in sodrugi. Svet, v katerem bode dovolj kruha in dela za vse. In takrat bode človeški rod, kateri ima po naravnih zakonih pravico do enakega življenja, — zbrisal madeže, kateri so zaznamovani v zgodovini delavskega gibanja že odkar imamo prve podatke starega veka.

Zginile bodo kapitalistične stranke, katere bazirajo na tatvinah, ropih in umorih. Namesto sedanje bolezni degeneracije, katere vzrok eksistira v prevelikem razkošju in prevelikem pomanjkanju se bode razvila prava demokracija — civilizacija in kultura. Kapitalizem, moderno dete razvoja zemlje, bode dobil svoj prostor poleg starega fevdalizma. Naši znaneci bodejo pripovedovali svojim vnukom od neštetihih krivic, katere smo morali pretrpeti v boju za svobodo in enakost.

200 SUŽNJIC ZAPUSTILO TOVARNO ZA ŽELEZO.

Pittsburgh, Pa. — Dvesto deklet, zaposlenih pri South Side Iron Mills, katere gospodar je zvezni senator George T. Oliver, je danes, 12. mar, šlo na štrajk. Tisoč deklet, zaposlenih v ravno istem departmentu, je pripravljen zaštrajkati jutri. Za tako plačilno lestvico bi ne delali niti Kitajci. Dekleta so bile uposlene v oddelku, kjer se na debele železne plošče pritrujejo železni boleni. Za to delo so dobivale po 5 centov od tisoč pritrujenih bolcov.

Štrajkarice zahtevajo po 7 centov na tisoč. To pravijo je najnižja plača iz katero se sploh more živeti.

Nobena ni zaslužila več nego \$8 na teden. Seveda so bile dekleta, katere so zaslužile \$8 le izjema. Mnogo med nami, reklo so štrajkarice, so zaslužile samo po 28 centov na dan.

Pritrjevati bolce dan na dan je teško delo za krepke moke, kaj se le za dekleta. Štrajkarice dosepevši na ulico, so kazale svoje od teškega železa razdrapano roke, kjer so imele ne samo polno žuljev po dlani, temveč celo po prstih!

Zakaj pa blagorodni zvezni senator, kateri se na stroške ljudstva guglje na mehkem naslonjaču v Washingtonu, D. C. — pri takem teškem delu ne nastavi krepkih moških delavcev, kateri pred tvornicami milostno prosijo dela?

No, naši zvezni senatorji, kateri reprezentirajo ravno tako ne-nobeno službo, kakor modrokrvna avstrijska gospodstva zbornica, ogrski magnatje ali pa angleški lordje — dobro vedo, da se iz krvi deklet lahko izpreša še eno malo več dobika za njihovo žrtvino in njihove napravnane dame.

Delavci se pa tudi lahko tukaj nauče, koliko bi bili na boljšem, ako bi prišla na površje progresivna stranka, katere se baha z svojimi bobnečimi reformami.

Zvezni senator George T. Oliver je eden tistih, kateri so ustanovili ta nestvor, ter delal z vsemi štirimi za novo stranko in platformo, v kateri se kar cedi sladkih obljub za uboge delavce. Ako je torej blagorodni senator v resnici za boljše delavske razmere, potem naj kar pri svojih delavcih začne. Ako pa tega ne stori, (kar seveda ne bode storil), potem smo pa na jasnem, da vsa progresivna stranka z svojimi voditelji po vrhu, ni ničesar drugega, kot veličanski bluf.

POZOR PREMAGARJI IN
DRUGI DELAVCI.

V West Virginia izbruhnil štrajk.

Vsled nečuvane terorizma od strani kapitalistov, kateri so poklekali v deželo najete morilce, kozake in vojaštvo, stojimo danes pred kritičnim položajem. V deželi so hujše razmere kakor pa v Rusiji.

V ječah imamo naše voditelje in organizatorje, med njimi je tudi naša osivela "angelj premogarjev" "Mother Jones", katere hoče obsoditi vojaško sodišče kot morilce na vislice ali pa na do smrti joče.

V očigled takim krivicam, ko se teptajo v blato nam zajamčene pravice v konstituciji — nimamo v rokah drugega orožja, kakor da smo našim trinogom napovedali štrajk.

Štrajk je dosedaj raztrgnjen na sledeče okraje. V Paint Creek distriktu: Mucklow, Standard, Wacomah, Tomsburg, Burnwell, Imperial, Keeferton, Kingston in Mahan.

V Cabin Creek: Dry Branch, Ronda, Miami, Oakley, Rayford, Aeme, Red Warrior, Cherokee, Decota, Leewood, Highecoal, Web, Coal River Siding, Leevale in Coal River.

Bratje, pazite, da ne pojdete na lim različnim agentom, katere bodo razposlali kapitalisti na vse vetrove, da bi dobili delavce stakokaze, ter tako zlomili delavsko solidarnost. Ako pridejo do vas, povejte jim, da smo premogarji v West Virginiji na štrajku, da se bojujemo za življensko plačo, krajši delavni čas, pošteno tehnično pri premogu in boljše bodočnost nas in vas, naših in vaših otrok.

Ako ste prijatelji človečanstva, če verujete v človeško pravo, stojte stran od West Virginije, dokler ne bode štrajk končan. Več mož bilo je že ustreljenih in ubitih, ker v deželi je vse polno vojaštva.

Apeliramo na vse zavedno delavstvo, da nam v tem težkem boju stoji na strani, ker naš boj je tudi Vaš boj.

United Mine Workers
of America.

Pozor rudarji v W. Va.

V slučaju, da ste klicani kot priče k miličnemu sodnemu odboru, v vseh ozirih kar se tiče situacije — ne odgovorite na nobeno vprašanje.

Ta sodni odbor absolutno nima nobene pravice obsojati delavcev, kateri so po mnenju miličnega sodnega odbora — postavolomci.

Bodite zvesti svojemu delavskemu razredu in svojim sodrugom. Vstrajajte v vašem teškem boju, ter ne pripoznajte nobenih pravic, kar se tiče v izvrševanju justice, katero službo hoče igrati milična komisija. Vaše razprave in zadeve prepustite v, ragled in razsodbo civilnega sodišča.

Harold W. Houston,
Council za U. M. W. of A.Lopukhin zopet sprejet nazaj v
Rusko državno službo.

A Lopukhin, bivši šef ruske tajne policije, je zopet prišel v milost pri belenu carju. Lopukhina je zatožil znani špijon Eugene Azef, rekoč da ima skrivno zvezo z socialisti. Nato je bil degradiran in obsojen na teško delo v Sibiriji. Pozneje izpovedbe pa so dokazale, da Lopukhin ni bil v zvezi z atentatom kateri se je izvršil nad velikim knezom Sergijem, ter da je Azef, kateri je bil ruski državni špijon, ter član revolucionarne socialistične stranke ob enem — grdo lagal. Lopukhin je gotovo dosti skusil v Sibiriji. Sedaj ko je dobil svojo službo nazaj, naj gleda, da tudi on ne bode po nedolžnem pošiljal ljudi v jetnišnice. Sploh je pa cela afera zelo megljena. Mi ne verjamemo, da bi stari terorist Nikolaj človeka, kateri je bil obdolžen najhujših zločinov, povzdignil na tako službo. Da je bil Azef lopov, kakoršnih je bilo še malo med delavci, to smo mi že zdavnaj vedeli. Vemo, da je iz zloven peklenko taktiko spravljal brez števila sodrugov na vislice, ječe in v Sibirijo. Ako so se sedaj v Petrogradu prepričali, da jih je Azef grdo vlekel za nos, zakaj pa ne poravnajo krivic, katere so storili delavcem. No tega "car" Argus.)

in njegovi ministri ne bodejo nikdar storili, in potem če delavci stokrat svojo nedolžnost dokažejo. Zato pa bržkone, da v tem grmu nekaj tiče, kar mora biti dobro za ruske lopove in njihovo dvorsko kamarilo. Ako bi hoteli na ruskem spustiti iz ječ vse tiste, kateri so po nedolžnem zaprti, potem bi bile vse ječe do malega prazne.

BALKANSKI "JUNAKI".

Vojna na Balkanu še vedno traja toda zavezniki menda več ne koljejo Turkov, pač pa se — koljejo sami med seboj. Zadnji teden je poročal brzojav iz Soluna, da so se par dni poprej zgrabil Bolgari in Grki pri Nigriti v Makedoniji in padlo je baje 150 mrtvih in ranjenih na obeh straneh predno so se "krščanski bratje" pomirili. Boj je nastal radi mesteca Nigrite. Grki in Bolgari bi radi zasedli mesto, toda Grki so bili urnejši in vzele so ga predno so prišli Bolgari. Zadnje je to razjezilo in ko so se približali mestu, nastavili so topove in pričeli streljati na Grke. Ti so seveda odgovorili s svojimi topovi in bitka je trajala celi dan, dokler niso dobili Bolgari ukaz od vrhovnega poveljništva svoje armade, da se morajo umakniti. Pozneje so se Bolgari izgovarjali, da so napadli Grke vsled pomote (!), ker so mislili, da so v Nigriti še Turki.

Avstrija je indirektnim potom prepovedala Srbom, da ne smejo pomagati Črnogorem pri obleganju Skadra. Srbi se naravno ne zmenijo za to "prepoved".

Odrin je še vedno v turških rokah in Skadar tudi. Turčija je pripravljena za ponovna mirovna pogajanja.

"Narodni Vestnik", kateri živi edinole od delavcev, piše v svoji zadnji št. 109. med drugimi sledeče:

"Za prihodnje mestne volitve kandidira za župansko mesto Ch. Trezona. Kako približljnjen je med narodom, pričala je mnogobrojna udeležba na shodu, na katerim se je navzočim predstavil kot kandidat."

Tako torej. Ako to ni neumnost in slepenje delavcev, potem se pa vse neha. Trezona priljubljen je med narodom, pričala je mnogobrojna udeležba na shodu, na kateri so vsi delavci na Ely za neštete krivice in šikanje, katere so od njega kot rudniškega superintendenta dobili do grla siti! Mar ni to tisti Trezona, kateremu so delavci na Ely z železniškimi pragi zabarikadirali progo, da se ni mogel z vlakom odpeljati proti Duluthu. In delavci bi ga bili takrat tudi ubili, da jih ni prekanil, ter se dpeljal hitro proti severu na Winton.

Zavedni delavci na Ely, naj si pa sedaj sami, naredo komentar od delavskega lista in delavskih prijateljev.

Governer Hatfield nastopil kot
novozvoljeni governer v W. Va.

Stara navada je že, da se pozdravlja nastop novozvoljenega governerja. Tudi mi, dasiravno na čelni nasprotniki starih tradicij in starih strank se pridružujemo tem pozdravom v toliko, ker upamo, da bode novi governer naredil konec kozastvu in krivicam, katere nimajo para v despotičnej Rusiji.

Za enkrat smo še v popolni temi, po kateri poti bode hodila administracija novega governerja napram rudarjem. Pokazati pa se mora v kratkem, kam vedejo njegovi cilji. Ako bodé obdržal še v nadalje vojaško sodišče, komisijo in milico, potem nam je jasno, da bode zaklet sovražnik delavskega razreda. Ako pa pomeže z protivpostavno inkvizicijo, bode žel avplavdacijo vsega zavednega delavstva, ne samo v državi v Virginiji, temveč od St. Francisca do New Yorka in še preko oceana.

Z'upom v srečo, da z njim dobimo dobrega prijatelja delavcev, ga pozdravljamo iz srea. Pozdravljali smo ob nastopu tudi njegovega prednika, kateri pa se je izkazal kot zvesti blapec vlemogotcev in premogarskih baronov in kateri je tudi odgovoren za nedolžno prelito delavsko kri. (Labor Argus.)

Pariška Komuna.

(Konec.)

Punt, ki je izbruhnil v Parizu dne 18. marca, se deli v tri razdobja. Od 4. zjutraj pa do 9. dopoldne zmaguje reakcija. Od štirih do večera se pa izkaže popolna zmaga revolucionarjev. Isti dan zjutraj je izšel Thiersov manifest na ljudstvo, v katerem pravi, da morajo imeti Parižani odločno (!) vlado; da bodo krivi, ki so ustanovili neodvisno vlado, izročeni sodstvu; da se morajo odvzeti revolucionarni topovi; meščani naj pomagajo vladi, da napravi red in mir. Tudi isti dan je naročil Thiers vojakom, naj obkrožijo kanone revolucionarjev in jih odvzamejo. To so vojaki storili, ko so revolucionarji še spali. Toda trije nepoznani topničarji so ustrelili s kanonom in koj je bil ves Pariz po konu. Prihitele je narodna bramba, kateri so se pridružili tudi vojaki s svojim poveljnikom. Generala Lacomta so revolucionarji vjeli; pozneje so ujeli še generala Tomasa. Oba sta bila takoj ustreljena. Vsega tega pa ni nihče vodil, nihče komandiral. Oba generala sta bila od vojakov obsojena in bila sta ustreljena od svojih vojakov. Vkljub temu, da je bilo to dokazano, je to še vedno eden glavnih očitkov komunistom. Vlada je čakala v zunanjem ministerstvu, da ji vojaki pripeljejo kanone. Ko so prihajale nevesele novice in so ministri izvedeli, da so se vojaki pridružili ljudstvu in umorili dva generala, je vlada izdala v tem dnevu že drugi oklice. Oklice se glasi tako:

"Vlada apelira na vas, meščanje, da varujete svoje mesto, svoja ognjišča, svoje družine in svojo lastnino. Nekateri so se protizakonito polastili kanonov in se sedaj bojuje s silo proti vojaštvu in narodni brambi. Ali bodete, meščanje, to prenašati? Ali bodete izročili Pariz revoluciji pred očmi sovražnika, ki se veseli naših preprirov. Ako ne udušite punta takoj, ko se nahaja še v povelju, bo konec francoske republike in morda konec Francije same."

Ta oklice je bil kakor poziv na meščansko vojno. Pozneje je dal Thiers nalepiti tretji oklice, v katerem je zagotavljal, da ni res, da se hoče ustanoviti nova monarhija. Kasneje je izdala vlada še četrty in zadnji oklice. V tem oklicu je Thiers pripovedoval, da bodo revolucionarji Pariz razdajali in ga oropali pa naredili z Francije velikansko pokopališče.

Ljudstvo je te oklice čitalo in se smejala na glas in vojaki so se pridruževali revolucionarjem. Ministri so bili proti temu, da bi vlada zapustila Pariz. Toda Thiers je ušel prvi v Versailles. Imel je vražji strah pred revolucionarji. Drugi ministri so mu kaj sledili. Prvič v zgodovini se je zgodilo, da je bilo veliko glavno mesto, kakor je Pariz, prepričeno samo sebi. Zakaj resnica je namreč ta. Thiers je izdajal oklice, anonimni osrednji revolucionarni odbor je pa molčal in je komaj vedel, da je v Parizu revolucija, ki je bila zvečer zmagovita. Šele proti večeru je prevzel osrednji odbor vodstvo.

Ko je vlada zapustila Pariz, ji je sledila dolga, dolga vrsta kočij. Vsa takozvana boljša družba je sledila dobri vladi. Tja v Versailles so zbežali za vlado špekulantje, bankirji in bankroterji, borzijanci in tatovi, visoke dame in prostitutke. V Parizu je ostalo ljudstvo, ki se je na ta način rešilo nesnage.

V delavski vladi za časa pariške komunice nahajamo mnogo veliko zanimivega. Vsa oblast je bila v rokah občinskega zastopstva, ki je imenovalo svojega zastopnika na čelo vsake važnejše državne funkcije. Bili so to pravi ministri člani "Internationale". Blanyu-isti in jakobinci niso niti imeli pravih moči. Poštni minister je bil član "Internationale" Theisz, rezbarski delavec. Našel je bil pošto v popolnem neredu. Uradnikom je Theisz iz Versailles zapovedal, da morajo zapustiti takoj svoje mesta Theisz je nastopil proti temu iz vso energijo. Poklical je uradnike in jih prepričal, da so se pridružili komunim. Le par dni je bilo treba, in pošta je poslovala kar najbolje. Agilni agenti so pogumno nosili na deželo pisma ter jih tam oddajali naprej. Carnelat, kotlarski delavec, je bil imenovan za ravnatelja penzence. Treillard je brzo in zelo praktično reorganiziral sirotišnice in dobrodelne ustanove. Ubogi Treillard je bil poln izkušenosti in dobrega srca. Versaljei so ga ustrelili pozneje na dvorišču politične. In vendar je zapustil meščanski vladi smoteno izdelan načrt za dobrodelne ustanove. Največja plača uradnikov je znašala 15 frankov na dan, Internationale Jourde, finančni minister, je še danes vreden splošne pohvale. Državna bilanca, ki jo je predlagal občini od 20. marea do 30. aprila 1871, je izredno zanimiva. V uradih je našel 6 milijonov gotovine, 7 milijonov v 750.000 frankov je dobil od Francoske državne banke, in več kot 12 milijonov je bilo dohodkov colnine, davkov, tobaka, pošte, brzojava itd. Od 25 milijonov izdatkov je bilo 22 milijonov vojaških stroškov. To pa vseh tega, ker je bil Pariz oblegan in v vojnem stanju. Pravosodje je stalo le 5500 frankov, policija 235.000. Dne 30. aprila je bilo v blagajni še 1. milijon frankov; dne 2. maja pa že 2 milijona. Dohodkov je bilo vedno več kot izdatkov. Finančno stanje je bilo izredno povoljno.

V svoji zgodovini o pariški komunim pravi T. Marek o njenih vodjih sledeče:

"Ti možje, delavci, so živeli, čeravno so mešali milijone, izredno skromno in siromašno."

Beslay, kojega je imenovala komuna za ravnatelja Francoske banke, v kateri so bile, kakor smo že omenili, 3 milijarde in pol frankov, je tako izbornu upravljal banko samo in preuredil upravo tako strokovnjaško, da se ni upal nastopiti proti njemu niti hudobni Thiers. Imel pa je Thiers pogum, da je imenoval te poštene ljudi za vladne klopi "un tas de brigants" in zahteval naj mu izroče druge države one, ki so bili nši njegovim krvnikom.

Naučni minister ni storil mnogo. — To je tudi razumljivo, ako pomislimo, da je vladalo v Parizu vojno stanje. Toda ravno isti dan, ko so Thiersovi vojaki udarli v Pariz, je otvoril šolo za ženske. Elija Reches in Gastineau sta reorganizirala državno knjižnico. Delavski minister Leon Frankel je napravil že več načrtov za delavsko varstvo in za minimalno mezdo. In vse to v dveh mesecih ter v vojnem stanju!

Ampak čas ni bil zato, da bi delavci vladali. Imeli so pač možno vojsko in topove. Kljub temu so počakali, da si je Thiers nabral 200.000 mož broječo vojsko in udaril z njimi v Pariz ter uničil komuno.

Če bi bili pariški vojaki udarili takoj na Versailles, bi bili ujeli vlado, plačali Prusom odškodnino in Francoske banke pa zavladali čez čelo Francosko. Ampak niso imeli nobenega spretnega vojskovodje v svoji sredi. Šele v aprilu so udarili na Versailles in še topot samo z 12.000 možmi. Thiers je tačas ojačil svojo vojsko in pritisnil komunarde spet v mesto. Načrt komunarjev je bil spreten toda premalo mož so bili izbrali in preveč so čakali na napad.

Thiers je ojačil svojo vojsko z vojaki, ki so prihajali iz Nemčije, kjer so bili do tedaj vojni jetniki. Usoda komunice je bila tako zapečatena. Komunarji so to sami izprevideli in sklenili so hrabro umreti krog rdeče zastave. Thiersovi generali, ki niso bili sposobni premagati Prusov niti v eni sami bitki, so planili zdaj besno na Pariz, ki so ga komunarji hrabro branili. Ulice so ulico so branili na barikadah, dokler niso bili slednjič premagani. Čez 20.000 jih je padlo v tem boju. Nekateri so pač zažigali mesto, toda veliko poslopij je bilo zažganih od verzajljskih bomb in šrapnelov.

Zadnji so se branili na pokopališču Pere Lachaise. Bivši italijanski minister Rattazzi, ki je bil takrat član v francoski vojski, pravi: "Tako hrabro se boriti in tako hrabro umirati, nisem prej nikdar videl. Grob za grobom so branili na pokopališču. Slednjič jih je bila še gruča krog rdeče zastave. Zaklical sem: Vdajte se! — Živela komuna! je bil odgovor. Vojaki so ustrelili in gruča je padla. Ranjen mladenič je še enkrat vstal, dvignil kvišku rdeči prapor in zavpil: Živela komuna! — Dve krogli sta ga zadeli in padel je tudi on. Jaz

sem mrtvega poljubil na čelo. Vojaki so poklekli in aneli "key".

Tako j končala komuna. Aretiranih je bilo potem še 36.309 mož, 23.727 so jih potem izpustili, 12.582 je bilo obtoženih, od teh je bilo 2445 oproščenih, 10.137 so jih obsodili od 1 do 20 let ječe ali na deportacijo, 95 so jih obsodili na smrt in ustrelili.

Od 50 članov komunice je bilo 39 na smrt obsojenih 11 pa na do smrtne ječe.

Komunardom očitajo, da so obsodili in ustrelili nadškofa in druge ugledne možje, ki so bili v njihovih rokah. Kdo je bil pa temu kriv, če ne ravno vlada s svojo brezobzirnostjo, ki je takoj dala ustreliti vsacega jetnika komunarda? Bivši pariški poslanec Milere v državnem zboru v Bordeaux ni bil nič deležen pri komunim, toda minister Julij Favre ga je dal ustreliti samo zato, ker je pred revolucijo dokazal da je Favre slepar. Ustrelili so ga v Versailles in visoke dame ter prostitutke so po mrtvem obližu gazile s čevlji in mrtvecu izpulile s solnčniki oči. Take so bile meščanske hijene.

Komuna je padla. Z njo so padle tudi socialistične utopistične sekte in jakobinstvo. Utrdil se pa je moderni socializem, ki si z razrednim bojem osvaja svet in ki privede delavsko ljudstvo do končne zmage.

MARS PLEŠE KANKAN.

"Zarja" je pod naslovom prinesla zanimiv uvodnik, ki je posebno sedaj na mestu, ker se je razmerje med Avstrijo in Srbijo zopet poostro. Avstrijska vlada zahteva, da se srbske čete ne smejo udeležiti obleganja Skadra. Članek se glasi:

V Londonu sedi krožek ekscelenc, ki sugarira sebi in svetu — sebi z večjim uspehom kakor svetu — da zastopa in predstavlja Evropo, od časa do časa prihaja od tega novodobnega aeropaga glas, ki ima namen zbuditi po deželah mnenje, da arhonti dvajsetega stoletja nekaj delajo, zlasti da utrjujejo evropski mir. Nepovabljen pa sedi v tem mitološkem krogu mitološki bog vojne; včas se mu zazeha ob dolgočasnem modrovanju, ob dolgočevni praznoti in ob lepobesedni onemoglosti evropskih varuhov, in boječ se, da bi ga ne premagala zaspanost, ki morajo napenjati vsa čutila in vse živce, da se iz velikega napora nemara vendar izleže ničesar. Ali daleč okrog po deželah se tedaj zasliši žvenketanje meča in oklepa, in ob teh zvokih zledeni temu, kri, zleze onemu strah v kosti: Stari Mars pleše kankan, to ne pomeni nič dobrega.

Prince Bogumir Hohenlohe je bil v Peterburgu. Dasi je ces. kr. polkovnik, je bila njegova misija baje popolnoma mirovna. Ali mir je imel hude sanje pred njegovim potovanjem, zdaj pa že tako težko sope, kakor da ga mora tlači. Namesto da bi se politično nebo zjasnilo, se kupiči na njem več in več črnih oblakov, od dne do dne je večja nevarnost, da plane polovica Evrope na drugo polovico Evrope ter da izbruhne požar, čigar plamen poseže do neba.

Resnično, vojna nevarnost se je silno povečala; vse ostrine so se poostile, vse napetosti so se še bolj napele.

Ali — za vruga! — Kako in zakaj? Vojne se dandanes vendar ne morejo vneti zaradi kakšne besede, zaradi krivega pogleda ali pa zaradi zaprašenih škornjev kakšnega diplomata. Da se tepe doli na Balkanu, vemo. Tudi razloge poznamo. Ali zakaj morajo narodi v Avstriji trepetati dan in noč, da jim pobere sirove in očete ter jih odženo tja od kod se jih velik del nikdar ne vrne, drugi pa pohabljeni in hirajoči?

Največja nevarnost položaja tiči — tako nas poučujejo — v razmerju med Rusijo in Avstrijo. Tu so nasorotja, nesoglasja, disonance, tukaj se je bati, da popokajo strune, tukaj so kupi smodnika, nad katerimi švigajo iskre. Ali kako, zakaj odkod? Zahteva li Rusija našo Bukovino ali vzhodno Galicijo? Ali si je Avstrija nadela nalogo vzeti Rusiji poljske kraje in zopet ustanoviti neodvisno Poljsko? Ali pa sili Rusijo, da uvede resnično konstitucijo in odstrani nevarnost za one koščke svobode, ki jih ima Evropa.

Kaj še! Grof Berchtold si je dal napraviti nekakšen zemljevid Albanije, in kakor jaha otrok ves božji dan na palici s konjsko glavico, tako se diplomatično legendarna "Avstrija" žene za to Albanijo in nadleguje z njenimi mejami svoje narode in ves svet. Albanija, za katero so pred par leti v neki dunajski kavarni blizu univerze sestavljali slonice na računu avstrovskega kabineta, Albanija, katere ne pozna dvajset Evropejcev, ker je bilo lažje potovati po Kitajskem in po Sudanu kakor po Albaniji, ta čudežna Albanija je zdaj kriva, daje Avstrija nenadoma vulkan, ki vsak hip lahko izbruhne.

Naši oficijozni imajo seveda vajo v sofizmi in so nevarni stavek po svoje tako obrnili, da se vsaj v svoji domišljiji blešče v glorio-li čudovito modernih in svobodomiselnih nazorov. "Balkan balkanskim narodom" je zapisal "Fremdenblatt" kot Berchtoldovo geslo. In kolikor se spominjamo, so že ob začetku balkanske vojne vse države podale izjave nevtralnosti. Balkanski narodi so pa ravno pri tem, da si razdele Balkan tako, kakor je bila na Balkanu in v Evropi in po vsem svetu že stara navada: S puško v roki in z bajonetom na njej. To je zelo barbarska metoda, ali dokler žrtvujejo vzorne velesile same največji del svojih bidžetov enaki metodi, nimajo pravice vihati nosove, in se jim tudi moralne pridige prav slabo podajajo. Na Balkanu teče kri. To je obžalovanja vredno. Ali vsekakor bi bilo mnogo huje, če bi tekla kri po vsej Evropi. Kadar gori hiša, je je pač škoda; ali če je ni mogoče rešiti, je vsaj treba poskrbeti, da se požar omeji.

Velika, srednja, mala Albanija — kaj nas briga, kakšna naj bo in katera? Skader, Prizren, Janina — nas skrbe ta mesta, o katerih večina Avstrijcev niti ne ve, da so na svetu? Naši fantje in naši možje so več vredni od vseh teh gnezd in od vse te Albanije, ki ni podala doslej niti najmanjšega dokaza, da ima sploh kaj sposobnosti za življenje. Tudi zma goviti balkanski narodi ne bodo dosegli vsega, po čemer hrepene in zadovoljni bodo morali biti s tesnejšimi mejami, nego jih je risala njih domišljija. Kakšni bogovi so pooblastili nas, da bi ravno Albancem ustvarjali državo, kakršne niti same ne zahtevajo vsi in da bi za albanske meje prelivali kri svojih narodov? Kdo je pooblastil ravno nas, da bi protežirali s svojimi vojnimi zbori Albance, ako niti svojih narodov nismo znali zadovoljiti? Če grof Berchtold ni sposoben, da bi ohranil mir, tedaj bi bilo najbolje, da bi sam sebi privoščil pokoj in najvdaneje prosil, da ga puste domov na njegovo lepo posest. Skrbi imajo avstrijski narodi doma dovolj; Albanija pa nam je He-kuba in za nožljivost arnavtskih begov nimamo ne časa, ne denarja, ne krvi.

DOLARŠKA DIPLOMACIJA.

Novi državni tajnik zlatousti Bryan, je imel posvetovanje s pomolnim državnim tajnikom Huntington Wilsonom, in predsednikom Wilsonom, kakšno stališče da naj zavzema nova administracija, kar se tiče šestega velikega posojila, katerega išče mlada kitajska republika v Združenih državah.

Bankirji, kateri so pripravljene posoditi denar Kitajski so: Willard Straight in H. P. Davison od J. P. Morgan denarnega sindikata, ter J. A. Warburg, od Kuhn-Loeb Co. Namesto da bi se stari lisjak Bryan sam spustil v pogajanja z omenjenimi bankirji, je pa rajši celo zadevo prepustil svojemu pomožnemu tajniku. Ameriški kapitalisti imajo dober nos. Dobro vedo, da je treba najprvo exportirati iz Amerike na Kitajsko mnogo denarja, demar se seveda ne sme porabiti za kulturne namene. Glavna stvar je, da ima enkrat država močno in dobro izurjeno armado in vojno mornarico. Kakor hitro bodejo enkrat kapitalisti na varnem, potem pa takoj pošljejo na Kitajsko svoje agente, da v njihovem imenu grade železnice, zidajo tovarne, odprejo premogokepe in rudnike. To vse bi bilo lepo, ako bi bilo potem last naroda. Ampak kapitalisti ne bo-

do zadovoljni, da bi ljudstvo imelo od vsega tega kaj koristi, pač pa bodo imeli sami kontrolo nad vsem neizmernim bogastvom. Ako kapitalisti kaj posodijo, ne posodijo drugače, kakor da dobe z oduševljenimi obrestmi nazaj. In potem bodo še le Kitajci sposobni za socializem, ko se enkrat prepričajo, kaj pomeni moderna kapitalistična organizacija.

— Zveličanje in sir. Katoliška cerkev je vsestranska, skrbi za duševni in telesni blagor svojih ovčic. Francoski zavod, ki ga vodijo duhovniki in kjer imajo tovarno za sir, razpošilja naslednjo reklamo: "Velečenjeni gospod! Čast nam je priporočiti Vam sir, ki ga izdelujejo skesana dekleta z najčistejšimi prsti v našem zavodu. Ker smo znižali mezde na najnižjo stopnjo, zato lahko oddajamo sir prve vrste po . . . sir druge vrste pa po . . . Vsakdo, ki kupi 20 kilogramov naenkrat, ima pravico do maše zadušnice, ki jo bom bral v kapeli našega zavoda. Zasebniki, ki naročujejo manjšo množino sira, dobe z vsako pošiljativo molitveni bon. Kadar ima-

pet bonov, tedaj naj jih pošljejo franko na naše oskrbnitvo, ki bo zaznamovalo zanjo mašo. Ker izdelujejo sir v našem zavodu dekleta, ki so vajene izredne snage, zato je naš sir najboljše, brezprimerne kakovosti. Ako ga pokusite, gotovo takoj naročite večjo množino. Vsa naročila sprejema abbé D., ravnatelj zavoda za skesana dekleta." Tako človek torej v miru je sir in počasi leze v nebesa. Če bi ga slučajno pekla vest, da je sir, ki so ga napravile dekleta za mezde, znižane na najnižjo stopnjo, tedaj lahko vzame v roke bone za maše, ki ga bodo vzile temu spravili v nebesa.

V današnji družbi tisti, kateri nič ne delajo, lastujejo in kontrolirajo skoro celi svet. Tisti pa, kateri so s pridnostjo svojih rok nagromadili vse to bogastvo skupaj, pa skoro ničesar ne lastujejo. Še celo svoje edino bogastvo — delavno moč, morajo vsaki dan ponujati kapitalistom na prodaj. To je menda tisti narobe svet, kateri hodi po rokah in od katerega ve naš Tone vedno kaj novega povedati.

VABILO NA ZABAVNI VEČER

katerega priredi

DR. "ZVESTI BRATJE" ŠTV. 6.

Garrett, Pa.

Dne 29. marca v A. Poje in M. Ročevar prostorih v Allegheny

Vsi člani in druga društva se uljudno vabi, danes blagovole razveseliti s svojo prisotnostjo. Za dobro postrežbo in vse stransko zabavo bo skrbel ODBOR.

Vabilo na prvi veliki koncert

katerega priredi

SLOVEN. SOCIJALISTIČNI PEVSKI ZBOR

"PLANINSKI RAJ"

SKUPNO S PEVSKIM IN IZOB. DRUŠTVOM

"BLED"; Franklin, Pa.

V soboto dne 29. marca 1913

ob 7. uri zvečer

v Hrvatski Dvorani na 7. cesti

Johnstown, Pa.

PROGRAM

1. Slovence sem, dr. G. Ipovec poje zbor "Planinski raj"
2. Delavska himna, I. pl. Zajec poje dr. "Bled"
3. Marseillaise poje "Planinski raj" in "Bled"
4. Eno devo le bom ljubil, Hr. Volarič pojeta "Planinski raj" in "Bled"
5. Jaz bi rad radečih rož, Prelovec Hude poje "Bled"
6. Mladini, H. Hajdrih poje "Planinski raj"
7. Prosta zabava in ples.

V obilni poset se priporoča

ODBOR.

